

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska institutionen
Avdelningen för pedagogik
Box 114, 221 00 Lund

Kurs: PEDM21 Examensarbete för magisterexamen i pedagogik med professionell inriktning

Magisteruppsats med ämnesbredd, 15 hp

Hörselteamets arbete

En brukarutvärdering i Lunds kommun

Anita Richmond

Handledare:

Glen Helmstad

Lunds universitet

Sociologiska institutionen

Avdelningen för pedagogik

ABSTRACT

Arbetets art: Magisteruppsats med ämnesbredd, 15 hp
Sidantal: 44
Titel: Hörselteamets arbete: En brukarutvärdering
Författare: Anita Richmond
Handledare: Glen Helmstad
Datum: 2010-05-21

Sammanfattning:

Det har framkommit i forskningsrapporter att elever med hörselnedsättningar har större svårigheter i skolan än normalhörande. Det är därför av intresse att genomföra en brukarutvärdering av eleverna i Hörselteamet i Lund för att undersöka måluppfyllelse samt att kvalitets säkra och lära mer om verksamheten för att eventuellt kunna förändra och utveckla den. Frågeställningar som behandlas är elevernas betygsnivå och deras uppfattning om hörselpedagogens insatser, stöd och bemötande och genomfördes i enkätform. Bemötandet jämförs också med skolans pedagogers bemötande. Målgruppen var eleverna i gymnasieskolan. Föräldrarnas godkännande inhämtades genom att enkäten skickades till hemadressen inklusive ett frankerat svarskuvert. Av 25 utskick inkom 15 svar vilket ger en svarsfrekvensen på 62,5 procent.

Resultatet visade att en av fjorton elever inte uppnått det nationella betygsmålet på lägst godkänt i svenska och engelska. Däremot hade alla nått målet i matematik. Resultatet visar att det finns en skillnad beroende på kön och en tendens till skillnad beroende på dels elever ordinerad kontra elevgrupp inte ordinerad hörapparat samt den första kontakten med en hörselpedagog. Huruvida användandet av hörapparat och/eller hörseltekniskt kommunikationsmedel eller inte spelade roll för den elevgruppens betyg, gick inte att säkerställa på grund av för litet underlag. Alla eleverna visade sig vara mycket nöjda med hörselpedagogens insatser för en bra hörandemiljö samt det stöd och bemötande de fått medan resultatet för bemötandet från skolans pedagoger är något lägre. Intressant var att kontrollevgruppen inte ansåg att de fått tillräcklig möjlighet att träffa andra elever med hörselnedsättning, vilket däremot de som ordinerats hörapparat ansåg.

Resultatet av utvärderingen för det fortsatta arbetet visar på vikten att följa elevers studieresultat framöver samt att undersöka anledningen till att så stor del av eleverna i undersökningsgruppen inte använder den ordinerade hörseltekniska kommunikationshjälpmedlet. Arbetet med skolans pedagogers bemötande av eleverna behöver prioriteras liksom att se till att alla elever får tillräcklig möjlighet att träffa andra i samma situation.

Fortsatt forskning behövs framförallt för att följa de integrerade/inkluderade elevernas betygnivåer och måluppfyllelse över tid samt anledningen till och konsekvenser av att elever inte använder den ordinerade hörseltekniska kommunikationsutrustningen.

Nyckelord: elev med hörselnedsättning, integrerad/inkluderad, nationella betygsmål, hörselpedagogiskt stöd, bemötande, hörselpedagog, brukarutvärdering

Innehållsförteckning

Förord	i
Introduktion	2
Bakgrund	3
Reglering av arbetet i skolan	4
Hörselnedsättning och anpassning av ljudmiljön	6
Samhällets stöd	8
Hörselpedagogens roll	9
Lunds skolors resurscentrum	11
Syfte	12
Frågeställning	13
Metod	13
Utvärderingsmodell	14
Frågeformuläret	15
Genomförande	16
Etikprövning	16
Pilotstudie	16
Urval	16
Datainsamlingen och analysarbetet	17
Resultat	17
Elevernas betyg	18
Jämförelse av slutbetyg år 9	19
Elevernas upplevelse av bemötande från skolan och hörselpedagogerna samt stödet från de sistnämnda	20
Resultatsammanfattning och förslag på åtgärder	23
Diskussion	25

Referenser.....	28
Bilagor	33
1. Missivet till enkäten	33
2. Utvärderingsenkäten	34
3. Påminnelsebrevet	43
4. Deltagarna	44

Förord

Det här arbetet har pågått under en längre tid. Delvis beroende av den tid det tog att samla in och bearbeta materialet. Under tiden fram till färdigställande har en ny läroplan introducerats (Lgr 11) men uppsatsen refererar till LPO-94 eftersom det var den som var utgångspunkten för och gällde under större delen av tiden.

Utvärderingen har kommit till inom ramen för lärarlyftet och jag riktar härmed ett tack för möjligheten att få genomföra denna utvärdering vilken i sin tur kommer att användas för att utveckla verksamheten.

Vidare vill jag tacka K. Johnsson och O. Hendar på Specialpedagogiska skolmyndigheten vilka var bollplank vid arbetets inledning samt min chef och mina kollegor på Lunds skolresurscentrum som bistått med synpunkter vid färdigställande av arbetet. Ett tack riktas även till de som deltog i pilotstudien. Tack också till Ulla-Britt Petersson som bistått med kritik, positiv såväl som tänkvärd, från början till slut.

Utan min handledare, hade inte utvärderingen heller blivit färdig i nuvarande form. Ett hjärtligt tack till Glen Helmstad för ditt tålamod, dina synpunkter, vägledning och handfasta råd men framförallt för den praktiska hjälpen med datoranvändandet. Jag har lärt mig oerhört mycket på vägen.

Slutligen vill jag rikta också ett stort tack till mina två döttrar för att dels har stått ut med ett delvis belamrat köksbord i långa perioder och dels för att ha varit mig behjälpliga med stöd, hjälp och kommentarer under arbetets gång.

Introduktion

En skola för alla har varit målsättningen de senaste åren i vårt samhälle. Det innebär att skolan skall vara anpassad för **alla** elever oavsett förutsättningar och behov. Begrepp som ”inkludering” och ”mainstreaming” i den tanken att alla barn går tillsammans oavsett funktionsnedsättning är ofta använda. Det finns olika skolformer för elever med hörselnedsättning. Enligt Hörselskadades Riksförbunds (HRF) årsrapport 2004 är det 18 procent av elever med hörselnedsättning som har en annan skolform medan 82 procent är individintegrerade i den kommunala grundskolan. Det innebär att de flesta elever med hörselnedsättning går i sin hemskola. Oavsett vilken skolform eleven valt är det hemkommunen som har huvudansvaret.

Eftersom kommunikation är grunden för ett bra socialt liv och skolan grundar sig på det talade språket är det oerhört viktigt att kommunikationen, med eller utan hjälpmedel, fungerar för elever med hörselnedsättning för att lärande och socialisering skall kunna ske. Skolan skall erbjuda en optimal undervisning och olika handikapp kan och skall minimeras genom förändring och anpassning av och bemötande samt att insatserna inte skall vara segregering. En professionell skola skall kunna erbjuda möjligheter och förutsättningar för ett varierat arbetssätt och ett individuellt bemötande (SOU 1998:88 s 159). Omsorg om den enskilde elevens välbefinnande och utveckling skall präglade skolverksamheten och undervisningen skall anpassas till och ta hänsyn till varje elevs förutsättningar och behov så att de stimuleras av och ska kunna tillgodogöra sig undervisningen. Därigenom kan de få känna den glädje och tillfredsställelse som det ger att föra framsteg och övervinna svårigheter. Undervisningen måste inte utformas lika för alla och resurserna behöver inte alltid fördelas jämnt utan skolan skall, enligt Lpo-94, ta hänsyn till elevers olika förutsättningar och ta särskilt ansvar för de elever som har svårigheter att nå målen (Richmond, 2005).

I denna breddmagisteruppsats vill jag ta reda på hur de gymnasieelever som har kontakt med Hörselteamet i Lunds skolors resurscentrum upplever det stöd, insatser och bemötandet de hittills fått från hörselpedagogen och delvis från skolan samt om de har eller inte har uppnått de nationella betygsmålen i år 9.

Enligt Ahlström (HRF:s årsrapport, 2006) har elever med hörselnedsättning inte lika goda skolresultat som genomsnittet av eleverna i årskurs 9. Av de hörselskadade eleverna har var femte elev (19 procent) icke betyg, det vill säga inget betyg, i ett eller flera av de tre kärnämnen. Det skall jämföras med var tionde av samtliga avgångselever.

Berth Danemark vid Örebro Universitet talade vid en föreläsning för ca 10 år sedan om att fler döva än hörselskadade tidigare sökte och deltog i högre utbildningar vilket väckte flera frågeställningar om anledningen. Enligt HRF:s årsrapport 2004 söker sig allt fler hörselskadade till högskolor och universitet men påstår att det fortfarande är alldeles för få och påpekar att ”... onödigt många elever går ut gymnasiet utan de betyg och den studiesäkerhet de egentligen borde ha, eftersom de får för dåligt stöd under skoltiden”. (s. 56) I en förnyad studie år 2007 är det, enligt HRF, bara 10-15 procent som går vidare till högre studier efter slutförd gymnasieskola. Riksgenomsnittet ligger på 45 procent.

---

¹ Berth Danemark, Örebro Universitet har gett tillstånd att använda muntlig information.

Bakgrund

I detta avsnitt redogörs för lagar, förordningar och styrdokument som reglerar skolans verksamhet samt ges en bakgrund till hörselnedsättningens konsekvenser och det stöd som erbjuds av samhället och specifikt i Lunds kommun och avtalskommunerna till elever som går inkluderade i sina hemskolor. Jag diskuterar också vad det kan innebära att gå i sin vanliga hemskola och hur viktig bemötandet är för elever med hörselnedsättning.

Rosenqvist (1996) beskriver en pågående mycket aktiv semantiskt och ideologiskt pedagogisk diskussion angående de olika uttrycken integrering eller inkludering och de nyare anglosaxiska uttrycken mainstreaming och inclusion, försvenskat till huvudfåra och inklusion. Statens institut för handikappfrågor (SIH) i skolan prövar termen delaktighet/deltagande (participation). De försöker alla att beskriva att eleven är och skall vara en del av en helhet som inte utesluter någon.

Det finns olika definitioner av begreppen. Integrering innebär att det är eleven som bär på svårigheter och som skall anpassa sig till omgivningen, till normalen, alltså en utomstående som skall infogas i ett sammanhang. Om det inte lyckas är risken stor att det leder till en exkludering, det vill säga en uteslutning ur gruppen. I förlängningen skulle det också kunna innebära ett utanförskap i skolan och senare i livet i samhället. Inkludering innebär att skolan, det vill säga omgivningen, skall anpassas till varje enskild elev utifrån var och ens förutsättningar och behov. Med ”mainstreaming” menas att eleven följer huvudströmfåran, den som alla tar sig fram på och ”inclusion” att eleven är innesluten, medräknad². Rosenqvist (1996) anser delaktighetstermen är något ”otymplig” i utbildningssammanhang och att det låter onaturligt med uttrycket ”... här tillämpar vi delaktig/deltagande undervisning”.

Enligt Dennis Groth (2007:2, sid 65) beskriver han begreppen enligt följande ”*Integrering handlar oftast om att eleven tillhör sin ordinarie klass men får extra stöd enskilt eller i mindre grupp. Med begreppet inkludering så menas att eleven får stöd i sin ordinarie klass*”. (Vernesson, 2002)

Utgångspunkten och normen är heterogeniteten och inte homogeniteten. Detta synsätt kräver samarbete inom skolan och ibland med utomstående specialist samt förmåga till flexibilitet i skolans praktik. I arbetet med elever med en hörselnedsättning används uttrycket delaktighet/deltagande i samma utsträckning och till och med mer än uttrycken integrering/integrering. Enligt min uppfattning är SIH:s uttryck mer tillämpligt för elever som har en hörselnedsättning eftersom det krävs *mer* än att vara en del av helheten. Det krävs också att eleven har möjlighet att vara delaktig fullt ut i det som försegår i skolans diskurs och praktik.

Enligt Mejstad, Heiling och Svedin (2008/2009) är den integrerade skolformen vanligast för barn med en mild till måttlig hörselnedsättning. Enligt Tvingstedts undersökning (1996) gick 73% av de hörselskadade eleverna i den vanliga grundskolan. I Hörselskadades riksförbunds årsrapport från 2007, hade antalet ökat till 84 %. Det ställer högre krav på kommunerna, lärarna och undervisningen. Lokaler behöver anpassas och lärare behöver få in-

---

² <http://www.ord.se/oversattning/engelska/?s=inclusion&l=ENGSVE>,
<http://www.ord.se/oversattning/engelska/?s=mainstreaming&l=ENGSVE>

formation om hur man bäst bemöter och undervisar dessa elever så att de skall få en så stor delaktighet och optimal utbildning som möjligt.

Det vanligaste misstaget är att underskatta vad en elev med hörselnedsättning behöver för att inte bli utanför i klassrummet och på rasterna. Eleven kan vara fysiskt närvarande utan att vara fullt ut delaktig vilket krävs för att de skall få den utbildning de har rätt till. Elever protesterar mycket sällan. De klagar inte ofta utan kämpar på. Ofta kommer klagomålen inte förrän de blivit vuxna och har fått perspektiv på tillvaron. Eleven måste oftast ta eget ansvar för att den hörseltekniska utrustningen finns på plats och fungerar samt att lärarna använder den. Ingen mår bra av att behöva tjata och därför slutar en del elever att använda utrustningen (HRF:s årsrapport, 2007).

”Integrering, acceptans och social samvaro påverkar elevens självbild, självvärde och lärande i positiv riktning medan segregering, stigmatisering/stämpling och utanförskap har en tendens att ge motsatt effekt. (Groth, 2007:2)

Här har hörselpedagogen en viktig roll i att förstärka och underlätta inkluderingen genom att medverka till att eleven når optimal delaktighet i skolan.

Reglering av arbetet i skolan³

Varje kommuns skolverksamhet är till stora delar centralt styrd och reglerad av allt ifrån internationella, nationella till kommunala och ibland enhetsvis skrivna dokument och överenskommelser. Nedan redovisas en del av de viktigaste.

Internationella styrdokument

De viktigaste internationella styrdokumenterna för alla skolelever är Barnkonventionen, FN:s Standardregler och Salamanca-deklarationen.

FN:s Standardregler om delaktighet och jämlikhet anger att staterna skall erkänna principen om lika möjligheter till utbildning på grundskole-, gymnasie- och högskolenivå för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar. Utbildning bör vara integrerad med ordinarie utbildning (6 Utbildning) samt information ska göras tillgänglig och alla ska ha lika möjlighet till utbildning (punkt 5 och 6).

Salamanca-deklarationen hänvisar till FN:s Standardregler och betonar vikten av ”inclusion” det vill säga att eleven skall ses som en del i en helhet på sina egna villkor. Man skall se till att erforderliga resurser finns och fördelas på ett realistiskt sätt utifrån behoven (SOU 1998:66, Salamanca-deklarationen, Handlingsram, avsnitt G).

Nationella styrdokument

Skollagen, Grundskoleförordningen och Lpo 94, anger generella riktlinjer och krav för alla skolelever. Det gäller givetvis även för elever i behov av särskilt stöd. Behoven varje elev

---

³ Innehållet i det här avsnittet är till största delen hämtat och citerat från Richmond (2005).

har skall dokumenteras i åtgärdsprogram (SFS 1994:1194, SKOLFS 2000:1111). Detta gäller för alla skolformer utom förskoleklassen och vuxenutbildningen.

Förvaltningslagen (FL) anger hur alla statliga-, kommunala- och landstingsverksamheter skall arbeta och samverka.

Allmänna generella hygieniska gränsvärden om buller och gällande för alla i samhället, även i skolpraktiken, finns i Socialstyrelsens författning (SOSFS 1996:7) och behandlas inte särskilt här.

Utöver ovan nämnda styrdokument finns det mer specifika dokument att ta hänsyn till.

Det bedrivs numera ofta förskoleverksamhet och skolbarnomsorgen i skolans lokaler. Jag vill därför specifikt notera att Skollagen påpekar att lokalerna för förskola och skolbarnomsorg skall vara ändamålsenliga samt att grupperna skall ha en lämplig sammansättning och storlek (Skollagen, 2 kap., 3 §). Att barn med särskilda behov i förskolor och fritidshem får sina behov tillfredsställda är ett kommunalt ansvar enligt Socialtjänstlagen (2001:453).

Regeringen har utarbetat en Nationell handlingsplan om tillgänglighet för alla med funktionshinder i befintliga lokaler och platser dit allmänheten har tillträde. Krav ställs på att hinder för tillträde "... bör vara eliminerade år 2010". (Prop. 1999/2000:79). Ett hinder för tillträde är definitivt dålig akustik, för högt bakgrundsbuller eller för starka ljudvolymer.

Regeringen bedömer att elever med funktionshinder bör gå i skola i närheten av hemmet samt "...frågor om attityder och bemötande är härvid centrala, liksom en ökad specialpedagogisk baskompetens hos arbetslagen i skolan." (Prop. 1999/2000:79).

Arbetsmiljöverket anger att arbetsgivaren har en skyldighet att anpassa och rehabilitera samt ger allmänna råd om tillämpningen (AFS 1994:1).

Att elever från och med förskoleklass är arbetstagare och skolan är arbetsgivare fastställs i Arbetsmiljölagen (AML, kap. 1, § 3) och är därmed är skyldig att anpassa arbetsförhållandena till människors olika förutsättningar och behov både i fysiskt och psykiskt avseende (AML, kap. 2, § 1). Det ställer krav på att luft, ljus och ljudförhållanden ska vara tillfredsställande (AML kap. 2, § 4).

Arbetsmiljöverket har i samverkan med Arbetarskyddsstyrelsen utarbetat föreskrifter angående systematiskt arbetsmiljöarbete. Om arbetsmiljön är otillfredsställande och inte omedelbart kan åtgärdas, skall det tidsplaneras i en handlingsplan och följas upp minst en gång om året. Detta skall göras skriftligt om det finns minst 10 arbetstagare. (AFS 2001:1, 10 § och 11 §). Arbetsgivaren har en skyldighet att anpassa och rehabilitera

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har bland annat till uppgift att se till att Diskrimineringslagen följs och granskar hur skolor lever upp till åtgärder för att förebygga diskriminering på grund av funktionsnedsättning.

Svensk Teknisk Audiologisk Förening (STAF) är en ideell organisation för offentligt anställda ingenjörer som arbetar inom hörselområdet. STAF rekommenderar att akustiska förhållanden i undervisningslokaler för elev med hörselnedsättning inte är sämre än de siffrvärden som finns angivna i Svensk Standard SS 02 52 68, tabell Ljudklass A. Därutöver

rekommenderas att golvbeläggningen skall vara mjuk, men inte en heltäckningsmatta och en jämn och bländfri allmänbelysning på 600-1000 lux.

Lokala dokument

De flesta kommuner och skolor har skrivit egna lokala dokument eller där man utgår från de internationella och nationella styrdokumenterna men också från kommunens intentioner och respektive skolas praktik och specifika betingelser.

Tillsynsansvar

De tre myndigheterna som har tillsynsansvar är Skolinspektionen, Arbetsmiljöinspektionen samt Diskrimineringsombudsmannen. Kommunen har ansvar för att elever med särskilda behov får dessa tillgodosedda. Om Skolinspektionen finner att så inte sker, kan den rikta kritik om kommunen. Denna kritik går inte att överklaga.

Arbetsmiljöinspektionen är tillsynsmyndighet när det gäller arbetsmiljöfrågor i skolan. Om skolor inte följer Arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets författningar kan Arbetsmiljöinspektionen, efter inspektion, ge olika typer av anmärkningar, från inspektionsmeddelande till vitesföreläggande.

Diskrimineringsombudsmannen tar emot och utreder anmälningar och kan också företräda diskriminerade personer i domstol.

Hörselnedsättning och anpassning av ljudmiljön

En hörselnedsättning innebär oftast ett osynligt kommunikationshandikapp. Den som har en hörselnedsättning upplever olika grad av svårigheter i kommunikativ samvaro med andra. Hur stor svårigheten blir beror på många omständigheter men att antalet personer i ett samtal samt den omgivande ljudmiljöns kvalitet har stor inverkan, är väldokumenterade problem. Enligt Socialstyrelsens kortversion av International Classification of Functioning Disability and Health (ICF) påpekas att *”en persons funktions-tillstånd och funktionshinder bör ses som en dynamisk interaktion mellan hälsobetingelser (sjukdom, störning, skador, trauman etc.) och kontextuella faktorer ... ICF ger en bred för-teckning av omgivningsfaktorer som en väsentlig komponent av klassifikationen. ... dessa kan ha en underlättande eller hindrande inverkan...”* (s 13)

En hörselnedsättning kan vara genetiskt betingad/medfödd eller förvärvad senare i livet. Den kan vara av olika typ, till exempel unilateral (ensidig), bilateral (dubbelsidig) eller grad (från mild till svår). Den kan vara en konduktiv nedsättning (ett ledningshinder i ytter- eller mellanörat), en sensorineural (i innerörat) eller en retrokoleär (centralt i hjärnans hörselsystem). Det finns även en annan problematik som kan uppstå men inte alltid ha samband med en hörselnedsättning. Vanligt är tinnitus (öronsus/ljud), hyperakusis (ljudkänslighet) och svårigheten med att ljuden ”smetar av sig” på varandra och för med sig svårigheter att identifiera och tolka det hörda s.k. Central Auditory Processing Disorder (C-APD).

Vissa svårigheter kan överbryggas med hjälp av hörapparater, ibland kombinerat med ett hörseltekniskt kommunikationsmedel. Det vanligaste i Skåne består av att den som talar använder en mikrofon/sändare och hörapparatbäraren har en mottagare. En hörapparat gör dock aldrig personen normalhörande igen. Den förstärker inte bara det ljud som vi vill höra utan även alla andra ljud i omgivningen som vi inte vill höra, s.k. buller. Det är en väldokumenterad nackdel vilket hörapparatillverkare arbetar på att försöka åtgärda.

Med uttrycket hörselnedsättning menas alla typer av nedsättningar som avviker från det som anses vara en fullgod/normal hörsel enligt WHO:s och FN:s klassificering. Diagnostisering sker genom en tolkning av ett tonaudiogram. Värden mellan 0 dB till 20 dB anses vara inom normalområdet medan värdet från 20 dB och uppåt anses vara en nedsättning (Gustafsson, 2009, s 19, 20). Hit hör också en ny grupp av elever som med hjälp av operativa metoder (cochleaimplantat/CI, benförankrad hörapparat/BAHA, hjärnstams- eller mellanöresimplantat) har blivit hörande i olika hög grad. Värdena i ett tonaudiogram anger förövrigt bara hur mycket förstärkning som behövs vid en eventuell hörapparat Anpassning och ger ingen tillförlitlig bild över hur och vad personen egentligen hör. En anledning till det är att,

*”... nedsättningen inte bara har minskat känsligheten för ljud utan också har försämrat hörselsinnets förmåga att analysera ljud, att överföra detaljerad information om ljudets egenskaper till hjärnans tolkningscentra. Denna egenskap hos hörselsinnet kan kallas **hörselskärpa**.”* (Risberg, 2004).

Frågan om vi hör eller inte hör, är inte relevant. Hör, det vill säga att upptäcka och uppfatta ljud, gör alla som har hörselrester kvar bara ljudtrycket är tillräckligt starkt. Den intressanta frågan är vad som hörs och hur det tolkas i hjärnan. Det är lingvistiska, kognitiva och sociala processer samt en god hörselskärpa som måste kunna interagera samtidigt för att skapa mening åt det som hörs och åt diskursen som helhet. *”Skräp in, skräp ut!”*, enligt Bengt Almqvist (hörseltekniker vid CI-Teamet i Lund).⁴

En grundläggande hörselspecifik kunskap samt en god ljudmiljö är väsentlig för de elever med hörselnedsättning enligt Magni-Olssons och Olssons rapport (2005) samt att det ställs krav på såväl pedagogen som klasskamrater (Specialpedagogiska Institutet, 2001). Det är av stor vikt att undervisningslokaler har god akustik och belysning enligt de styrdokument som finns tillgängliga. Detta gäller naturligtvis såväl elever inom specialskolan som inte minst för elever i en kommuns grund- och gymnasieskolor.

Idag finns det en bristande kunskap och förståelse för hur väsentlig ljudmiljön är för kunskapsinläringen för alla elever och i synnerhet för de som har en hörselnedsättning. Vid akustikanpassning för elever i skolor är det av vikt att ta hänsyn till rumsgeometrin, efterklangstid, förhållandet signal till brus/störning, bakgrundsbullernivån, belysning samt efterklangstid. I Lund och avtalskommunerna har man STAF:s rekommendationer som utgångspunkt. De akustiska kraven är högre ställda för elever med hörselnedsättning än för normalhörande eftersom akustikens beskaffenhet är helt avgörande för taluppfattbarheten (hur mycket av talet som uppfattas) i lokalen. Hur stor roll akustiken spelar för förmågan att uppfatta tal i undervisningslokaler har bland annat undersökts av två forskare vid Heriot-Watt University i Edinburgh, Airy och Mackenzie (1999). Undersökningen är utförd i Storbritannien och mätte procentsatsen missade konsonanter i angivna lokaler och vid ett antal olika platser i varje lokal. Missas mer än 15 % av konsonanterna kan man endast förstå enkla och välkända meddelanden. Slutresultat var skrämmande dåligt men resultatet förbättrades markant efter akustiksåterställning. I tidskriften *Auris* (5/2000) varnar Magne Sjöström för att en av de bidragande orsakerna till att många elever lämnar grundskolan utan betyg i något av kärnämnen svenska, matematik eller engelska kan bero på dålig akustik och det bortfall av konsonanter det för med sig.

---

⁴ Bengt Almqvist har gett mig tillåtelse av använda detta uttalande.

Andra svårigheter är att skolan förlitar sig på att eleven, via taluppfattningen, förmår att selektivt urskilja relevant information av den akustiska signalen och att integrera den informationen med de språkrelaterade lärostrategierna för förståelse och meningsskapande, skriver McSporran (1997). Hon påpekar att om akustiken är dålig tenderar barnen att lägga energi på att tolka det de hör vilket försvårar både förståelse-processen, kunskapsinläring och interagerandet med andra. Risken blir att barn blir mindre delaktiga i den dynamiska klassrumssituationen och blir observatörer i klassrumsdiskursen. Ljung (2010) samt Boman och Enmarker (2004) påvisar också att dålig akustik och störande bakgrundsbuller från fasta installationer (till exempel fläktsystem, datorer mm), ljud som läcker in i lokalen utifrån (till exempel korridor, trafik mm) samt från den egna pedagogiska verksamheten (till exempel kamraternas prat mm) är viktiga faktorer som påverkar och försvårar inläringen. Det belastar arbetsminnet och försvårar processen att memorera det hörda.

Samhällets stöd

Stat, landsting och kommun har alla tre olika uppdrag ett gemensamt mål. De är att ge stöd så att barn/elever får möjlighet till en utveckling och utbildning.

Staten har det yttersta ansvaret för elever med funktionsnedsättning och att deras rättigheter vilket tillgodoses genom olika myndigheter. Skolverket har särskilt ansvar för handikappfrågor, och Skolinspektionen ansvarar för tillsyn och kvalitetsgranskning. Specialpedagogiska skolmyndigheten skall ge råd och stöd i specialpedagogiska frågor till dem som ansvarar för utbildning oavsett skolform och driver specialskolor. Det finns en möjlighet att överklaga till Skolväsendets överklagandenämnd. Därutöver finns ett flertal andra myndigheter och verk.

Landstinget ansvarar enligt Hälso- och sjukvårdslagen för medicinsk, pedagogisk, teknisk och psykosocial habilitering till barn och ungdomar med hörselnedsättning och dövhet samt deras föräldrar och anhöriga. Personalkonsultation erbjuds kring det enskilda barnets behov. Habiliteringen syftar till att ge barnet bästa möjliga förutsättningar för delaktighet i samhället (www.karolinska.se).

Kommunen är huvudman och har helhetsansvar för barnet/eleven. Enligt Skollagen är kommunen skyldig att utgå från varje barns behov och ansvarar för att det finns stöd för de elever som är i behov av det.

I Lunds kommun och avtalskommuner har man utformat stödet i skolan genom att anställa pedagoger med hörselspecifik specialkompetens. Ett dilemma för skolan är, enligt Coniavitis Gellerstedt (2007), att det är ganska sällsynt med en ”hörselev” och ”...*det innebär att för varje ny elev krävs ny anpassning och ny information. [ ] ...det är enbart mellan 10 och 20 % av de undervisande lärarna som under en femårsperiod har elever med hörselnedsättning*”. Genom att kommunen har hörselpedagogkompetens innebär det att det alltid finns en uppdaterad pedagog.

Att det finns behov av specifika hörselpedagoger styrks i flera undersökningar. Det är inte alltid så lätt för eleven att veta om den har missat något av informationen i klassrummet. Det är därför mycket viktigt att pedagogerna förstår konsekvenserna av en hörselnedsättnings påverkan på inläring (Larsson och Rikardson, 2008, s 62). Det är inte heller lätt för eleven att besvara frågan ”... *om han/hon ”hör bra eller dåligt” i en viss situation. Det är inte alltid lätt att identifiera orsaken till att man anser sig höra dåligt – är det hörselnedsättningen, tala-*

rens uttal och vokabulär, hörapparaten, det hörtekniska hjälpmedlet eller akustiken som är problemet? Skolan måste få hjälp av hörteknisk kompetens för att kartlägga akustiken och ställa krav med hänsyn till elevens behov.” (Gustafsson, 2009, s 69). Larsson och Rikardson (2008, s 114) har genomfört intervjuer med elever och föräldrar och ser en ”... tämligen tydlig bild av att mötet mellan eleven med hörselnedsättning och skolan inte alltid är friktionsfritt.[ ] En stödresurs som är en särskild hörselpedagog och som fungerar både i relation till eleven och hans/hennes föräldrar, som till lärarna i undervisningen framstår som väsentlig.”

Hörselpedagogens roll

Pedagogiken har förändrats genom åren. Dagens skola är inte en enkelriktad kommunikativ miljö utan är en betydligt mer interaktiv miljö som bygger på dialog och är rörlig i stället för stillasittande. Det ställer betydligt högre krav på en god förmåga att uppfatta det talade språket för att kunna delta aktivt i denna snabba kommunikativa miljö. För att kunna hjälpa och stötta elever i sin skolsituation krävs hörselspecifik och pedagogisk kompetens för att skapa de bästa förutsättningarna för att eleven skall få en optimal skolgång. Hörselpedagogen är kommunens sakkunnige i hörselfrågor. De arbetar för att eleven få en bra inlärningsmiljö och skall kunna vara delaktig i undervisningen på samma villkor som övriga elever. Det innebär att personal runt eleven skall få information och kunskap om elevens hörselnedsättning och dess konsekvenser. Varje elev i skolan är unik och skall bemötas som den individ den är och från den nivå och situation den befinner sig på i sin kognitiva och sociala utveckling samt behov i nuläget. Det gäller för alla elever inklusive de med funktionsnedsättning. Det leder till att individuella lösningar alltid måste diskuteras och hänsyn till elevens funktionsnedsättning vid betygsättning skall ske enligt skolverket (SKOLFS 2000:134 och SKOLFS 2000:141 2 §, 7 kap 8 §).

Det uttrycks i skollagen att utbildningen skall vara likvärdig och på lika villkor men det innebär inte att den måste vara lika för alla och inte heller att resurserna alltid måste fördelas jämnt utan skolan skall, enligt Lpo-94, ta hänsyn till elevers olika förutsättningar att ta särskilt ansvar för de elever som har svårighet att uppnå målen.

Hörselpedagogen är den som har hörteknisk och hörselpedagogisk kompetens och fungerar som en professionell stödresurs och ibland förkämpe för eleven, men genom ”...not being a parent and not being a teacher but a professional supporting friend” (Rikardson, 1999, s 56). Att vara den som ser elevens behov helst innan det har utvecklats till ett problem. Att kunna erbjuda en lösningsfokuserad handledning i form av att hjälpa till att se problemet, utröna orsaken och tillsammans med eleven och skolan hitta åtgärder som leder till en förbättring. Därigenom främjas elevens medvetenhet, strategier och den framtida kognitiva och psykosociala utveckling. Eleven skall också bibringats medicinska, pedagogiska och strategiskapande kunskaper för att på så sätt kunna och våga ta eget ansvar för sin egen hörandesituation. Detta kräver givetvis att hörselpedagogen är väl insatt i skolans praktik och att det finns tid, för det tar tid att utveckla en trygg och god relation till alla involverade.

Hörselpedagogen fungerar som en professionell stödresurs för skolans personal genom information, konsultation, handledning, utbildning och fortbildning samt teknisk support.. Det kan ske genom besök och observation på plats, genom vägledande samtal (s.k. kollegial handledning), genom föreläsningar och nätverksbygge för personal. Genom att utbilda skolpersonal i hörselkunskap och ett bra pedagogiskt arbetssätt och bemötande främjas elevens skolsituation. Skolan kan också få stöd och hjälp att, i samråd med elev och vårdnadshavare, utarbeta en individuell plan för eleven. Hörselpedagogen skall vara ett stöd för de

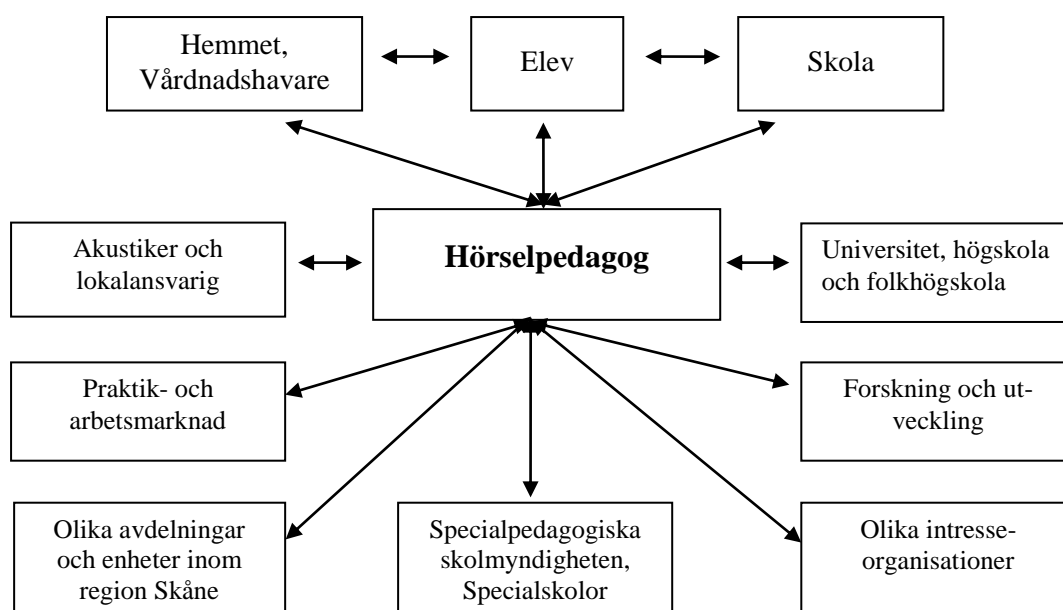
ansvariga om vilka rättigheter och skyldigheter skolan har utifrån de olika styrdokumenterna samt utvärdera löpande enligt Pattons (1997) device “*Work closely with decision makers to establish trust and rapport, but “maintain distance to guarantee objectivity and neutrality.”*”

Hörselpedagogen har också en samordnande roll. Eleven kan via landstinget erbjudas hjälpmedel i form av hörapparat, olika former av implantat och hörseltekniska kommunikationsmedel för att underlätta uppfattandet av det talade språket men teknik återställer aldrig ”normal” hörsel igen. Hörselpedagogen hjälper elev och skola i samarbete hörselvårdssingjören på Hjälpmedel och habilitering så att tekniken fungerar optimalt. Andra samarbetspartners är Audiologiska avdelningen och Syn- Hörsel- och Dövenheten och samarbetar och med andra enheter i Region Skåne i enlighet med Förvaltningslagen (FFS, 4§ tredje stycket, 6§ och 7§). Samverkan sker med Specialpedagogiska skolmyndigheten, specialskolor, högskola och universitet, med olika intresseorganisationer inom hörsel, AF-Rehab samt arbetslivet. Hörselpedagogen håller sig informerad om och samarbetar med forskning i området pedagogik, hörselvetenskap och språk- och kommunikationsteknik.

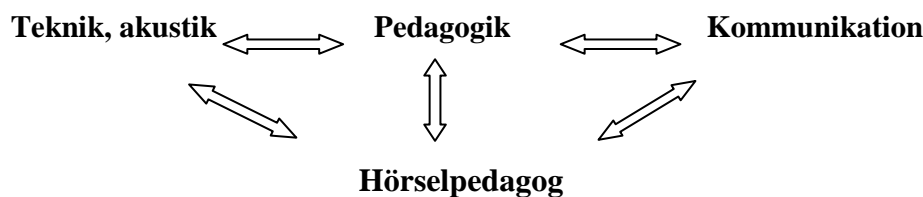
Det har funnits behov av att ”sälja in” medvetenhet och kunskap om teamet och dess arbete med jämna mellanrum.[ ] Samhället genomgår stora och snabba förändringar i vår tid. Det ställer, enligt Lauvås och Handal, stora krav på omställning och nyorientering både hos organisationer men framförallt av dem som arbetar i den. Det innebär att lära känna nya organisationer med olika strukturella och ekonomiska förhållanden, nya medarbetare och arbetsplatser. (Richmond, 2007)

För att kunna utvecklas och hålla en mycket hög kvalitet i arbetet, är det av vikt att hörselpedagogen kan arbeta flexibelt, behovsrelaterat och situationsbundet. På så sätt är det möjligt att vara en stödresurs som fungerar i förhållande till eleven, föräldrarna och skolan i nuläget.

De viktigaste kontaktytorna samt en bild av hörselpedagogens komplettering till skolans praktik och didaktik ges i de två nedanstående figurerna.

Figur 1 Hörselpedagogens kontaktnät.

Figur 2 Hörselpedagogens komplettering till skolans praktik och didaktik.

Lunds skolors resurscentrum⁵

Lunds skolors resurscentrum är en politisk styrd verksamhet och ingår organisationsmässigt i Barn och skolförvaltning Lunds stad och har i uppdrag att ”erbjuda handledning, stöd och undervisning för de elever som har de allra största svårigheterna i skolarbetet.” på grundskolenivå. Detta görs genom att erbjuda handledning, stöd och utbildning på olika sätt. Till Lunds skolors resurscentrum hör Grundskoleteamet när det gäller grundskolans elever, Särskoleteamet när det gäller den obligatoriska särskolan och i viss mån gymnasiesärskolan, Hörselteamet när det gäller elever på grund och gymnasieskola med hörselproblematik, Friskole-/förskoleteamet när det gäller barn och elever inom friskolor och enskilda förskolor samt Välkomsten för nyanlända till Sverige och Lund. Därutöver finns det ett antal resurskolor och grupper för elever som behöver mer anpassad undervisning.

Hörselteamet

Elever med hörselnedsättning går antingen i sin hemskola, specialskola eller i speciella hörselklasser och hörselspår. I Skåne finns för närvarande hörselklasser i Hässleholm på Silviaskolan och i Malmö på Nya Stenkulaskolan. I Helsingborg finns ett hörselspår på Elinebergskolan. Östervångskolan i Lund är en statlig specialskola för döva och hörselskadade. För gymnasieelever är Riksgymnasiet i Örebro för döva och hörselskadade det närmaste alternativet.

Hörselpedagogerna är kommunalt anställda pedagoger med inriktning på de elever som går i sin hemskola. Detta hörselpedagogiska stöd för skolor och elever, har funnits i Lund med omgivning i ungefär 35 år.

Förutsättningar

Inom Lunds skolors resurscentrum finns det för närvarande två hörselpedagoger. Avtal om hörselpedagogiskt stöd från Lund finns med grannkommunerna Burlöv, Lomma, Kävlinge och Staffanstorps.

Teamets insatser baseras på en överenskommelse mellan elev, förälder, skola och hörselpedagog och skall ses ur ett helt skollivsperspektiv vilket medför att insatserna kan vara olika stora under olika delar av elevens totala skoltid. En förutsättning är att teamet har möjlighet att arbeta flexibelt.

---

⁵ Internt arbetsmaterial

Elevantalet var under höstterminen 2009 totalt 42 elever som ordinerats hörapparat/CI eller annat hörhjälpmiddel och 100 kontrollelever, dvs elever som inte ordinerats hörapparat/CI eller annat hörhjälpmiddel (io). Elever gick på ca 70 olika skolor i Lunds kommun och avtalskommunerna.

Elever med hörapparat skall generellt besökas mer frekvent än elever utan hörapparat på grund av användning och anpassning av och till tekniken.

Uppdrag

Att svara för hörselpedagogiskt stöd till och runt elever med hörselnedsättning, som går i sin hemskola, från förskoleklass till och med gymnasieskolan.

Mål

Att eleven med hörselnedsättning skall lyckas i sina studier och nå de nationella målen.

Rutiner

Hörselteamet och skolan etablerar kontakt varvid teamet får respektive rektors uppdrag att stödja eleven. Teamet skapar även kontakt med föräldrar och en första elevvårdskonferens genomförs. Vid detta möte informeras om hörselnedsättningen, dess konsekvenser och hörselpedagogens uppdrag och insats diskuteras. Det ger skolan en möjlighet att anpassa de pedagogiska insatserna. Vid behov sätts även rutinerna igång för att anpassa ljud- och ljusmiljön i lokaler. I de kommuner hörselteamet arbetar är de rutinerna väl inarbetade och sker i stort sett med automatik utom i en av samverkanskommunerna. Ett åtgärdsprogram eller annan dokumentation upprättas och en tid för uppföljning bestäms. Därefter ges ett fortlöpande behovsrelaterat stöd till eleven och skolan som kan se olika ut och vara olika frekvent under elevens grund- och gymnasieskoltid. Mer tid avsätts generellt till elever med hörapparater och hörseltekniska kommunikationsmedel. Under praktikperioder och vid gymnasieansökningstillfällen sker extrainsatser via respektive skolas studie- och yrkesvägledare.

För att stärka självkänslan och identiteten ges elever med hörapparater från skolår 1 till och med 6 möjlighet att delta i hörselgruppsverksamhet vilken för närvarande bedrivs i Observatorieparken i Lund en gång per månad. Där får de möjlighet att träffa andra elever i liknande situation och ålder. De får extra hjälp med skoluppgifter, möjlighet att diskutera, få fördjupad kunskap om den egna hörseln och hjälp till positiva och bra strategier. Det ingår också att åka på olika studiebesök som t.ex. hörapparatillverkare, besöka audionomer samt besöka specialskolorna Silvia- och Östervångskolan. En gång per läsår anordnas också ett hörselläger tillsammans med alla hörselpedagogerna i Skåne där alla elever med hörapparater i Skåne inbjuds att delta. För de äldre eleverna anordnas olika träffar utifrån behov. Det kan bestå av olika typer av föreläsningar eller rent sociala träffar.

Anser brukarna, det vill säga eleverna, att hörselteamet i sitt arbete och sina insatser uppfyller sitt uppdrag och lyckas eleverna i sina studier och nå de nationella målen?

Syfte

Syftet är att genomföra en utvärdering för att undersöka måluppfyllelsen, säkra kvaliteten och lära sig om verksamheten för att utveckla och eventuellt förändra den. Utvärderingen sker genom att fråga dem som använder sig av verksamhetens tjänster, i detta fall en urvalsgrupp av elever som är målgrupp för teamet. Ändamålet är att utvärderingen skall gagna dem som använder sig av tjänsten och ge underlag för förslag till eventuella åtgärder för att

uppnå en ökad måluppfyllelse. På det viset blir det lokalt efterfrågad kunskap som direkt kan omsättas i praktiken.

Frågeställning

I denna breddmagisteruppsats vill jag undersöka följande frågor:

- 1. I vilken utsträckning har de medverkande brukarna uppnått lägst slutbetyget godkänt (G) i de tre kärnämnen, svenska engelska och matematik?*
- 2. Hur upplever brukarna bemötandet från lärarna och från hörselpedagogerna samt stödet från de sistnämnda?*
- 3. Vilka förbättringar behöver göras?*

Metod

Skolans huvuduppdragsgivare är staten som i sin tur har decentraliserat utformningen för verksamheten och måluppfyllelsen till varje kommun. För att utröna om verksamheterna överensstämmer med målsättningen och förse de olika intressenterna med information som kan underlätta beslutsfattandet sker fortlöpande utvärderingar. De används som underlag för förändringsarbetet i skolan som till exempel resursfördelning och inriktning av verksamheter på alla nivåer (Alexandersson & Kroksmark, 1984).

Att utvärdera verksamheten är ett led i skolutvecklingsarbetet och skall präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt. Det ger en möjlighet till att kritiskt granska, att öka självinsikten, att reflektera och analysera. Det kan därigenom ses som en del i en process i att driva utvecklingsarbetet framåt. Den skall kartlägga både skolans och elevernas behov och vara ett underlag för utvecklingsarbetet samt ett led i den fortsatta fortbildningen av skolans personal. Den vanligaste formen av utvärdering sker i vardagen och i det direkta mötet vilket direkt kan leda till en förändring beroende av vad som framkommit i mötet vilket är en del i det professionella arbetssättet i hörselteamet.

Enligt förordet i Giertz rapport (2000), har de flesta en intuitiv uppfattning om vad kvalitet är. Vi kan kanske inte helt förklara vad vi menar och det finns också många olika uppfattningar om vad som är god kvalitet. Det är därför viktigt att försöka standardisera vad som är god kvalitet i ett givet sammanhang för att kvalitetsarbetet skall kunna drivas framåt på ett konstruktivt sätt.

Det som jag fann intressant gällande kvalitet är, för att tillfredställa uppdragsgivarna, kan man kortfattat säga att verksamhetens kvaliteter skall ligga inom ramen för dels Jurans term "fitness for purpose" det vill säga att produkten skall anpassas till behov och förväntningar hos användaren, och dels Balls term "fitness for use" det vill säga att verksamheten skall utformas utifrån syften och mål (Bergman och Klefsjö, 1995). Det skall vara "ett system i ständig utveckling, bestående av värderingar, verktyg och arbetssätt för ökad kundtillfredsställelse. Det bygger på ett ständigt förbättringsarbete i organisationens alla processer i vilket samtliga medarbetare tillåts engagera sig." Berg (1989) betonar att det kan vara en fara med att ha ett allt-

för användarbaserat synsätt på kvalitetsarbete i ”... att man riskerar sin egen professionella kompetens och istället anpassar sig till ledningens eller kundens krav”. Han menar att ”... tjänstmannen är en person som utifrån klara och professionella normer ser till att den gemensamma lösningen blir så bra som möjligt”. (s 198-218).

Det är alltså viktigt att vara medveten om när en utvärdering görs där respondenten besvarar värderande frågor, att svaren handlar om respondentens upplevelse och därför inte nödvändigtvis är likvärdig med hög/låg kvalitet eller ett ”bra utfört arbete”. Det är snarare en markör för ”förhållandet mellan upplevd kvalitet och förväntad kvalitet”(Giertz, 2000). Resultatet skall bedömas ur ett professionellt synsätt samt helst kunna följas upp för att säkerställa kvaliteten i svaret.

Ejlertsson (2005) visar på flera positiva karaktäristiska för enkätmetoden. Kostnaden är begränsad för postenkäter till antalet respondenter och tidsperspektivet är begränsat till vad undersökaren bestämmer är adekvat oberoende av antalet respondenter. Efter att enkäten är utskickad, krävs det endast en mindre arbetsinsats innan material-bearbetningen skall påbörjas. Respondenten har möjlighet att begrunda och överväga sina svarsalternativ och har möjlighet och tid att kontrollera fakta vid behov. Eftersom svarsalternativen är exakt likadana och presenteras på samma sätt för alla respondenter elimineras den s.k. intervju-effekten (påverkan av intervjuarens sätt att ställa frågor) vilket medför förhållandevis lättolkade resultat. Vissa känsliga frågor är också lättare att besvara anonymt i enkätform i jämförelse med intervjuform.

Utvärderingsmodell

Uppsatsen är en brukarutvärdering enligt Vedungs (1998) och Dahler-Larssons (2001) modell eftersom den ”... inriktar sig på mötet mellan verksamheten och dess klienter och baseras på klienternas upplevelser.

Samtidigt är den också en utvärdering för att undersöka måluppfyllelse. Måluppfyllelsemodell är vanlig på politiska och administrativa nivåer och mycket vanlig i skolans praktik av den enkla anledningen att målen är offentligt fastlagda. Måluppfyllelsemodellens grundfrågor är enligt Vedung (1998) av två slag, dels om målen har uppnåtts och dels om insatserna har bidragit till måluppfyllelsen. Lundmark (1998), beskriver en principmodell bestående tre de tre huvudkomponenterna *bakgrund*, *process* och *utfall* för att för att skapa en helhets-syn och därigenom bättre förstå effekt och resultat. Lundmark påpekar att målen för en utbildning är av central betydelse och det kan vara relevant med en kritisk analys av de formella målen i relation till vad som varit de mer faktiska utgångspunkterna. Hon exemplifierar med aspekter som ramar, deltagarnas förutsättningar, den pedagogiska grundsynen samt lärarnas och deltagarnas roll, agerande och aktivitet.

Denna uppsats blir därmed en del i verksamhetens systematiska kvalitetsarbete i att granska/utvärdera densamma. Redovisningen av resultatet kommer att delges uppdragsgivaren, Lunds skolors resurscentrum och delar av enkätundersökningen till Pedagogiska Institutionen vid Lunds Universitet i form av en breddmagisteruppsats.

Kvantitativ metod

Den kvantitativa metoden handlar om att resultatet går att mäta med statistiska formler och resultaten ges siffervärden som går att jämföra inbördes eller mot andra likande utvärderingar och anses vara mest objektivt. Kvantitativ utvärderingen sker vanligast i enkätform.

Den kvalitativa metodens utgångspunkt är mer subjektivt betingad och bygger på upplevelser och beskrivningar av skeenden och processer. Det är den modell som används regelbundet och mest frekvent av Hörselteamet genom åren. Den sker verbalt och bygger på fortlöpande intervjuer. Det ger möjlighet till ett fortlöpande lärande och förändringsarbete i verksamheten - ett single-loop-lärande. Det innebär att målet är oförändrat men att agerande och strategier för att nå målet förändras. Skulle även målet förändras i organisationen, sker ett double-loop-lärande (Argyris och Schön, 1996).

Eftersom min uppsats både undersöker kvantitet och söker utröna kvalitet genom kvalitativa frågor, kan min uppsats ses som en blandning av båda metoder. Men, eftersom resultatredovisningen bygger på jämförande siffervärden, är den till sin karaktär en kvantitativ uppsats.

Utvärderingsenkäten

Både i missivet (bilaga 1) och i utvärderingsenkätens inledning (bilaga 2) finns en förklaring till mottagarna med information om vem som konstruerat enkäten och varför den skickats ut. I båda betonas frivilligheten i deltagandet men påpekas också vikten av att så många som möjligt besvarar den. I inledningen av utvärderingsenkäten finns instruktioner för ifyllandet och förklaringar av olika begrepp, till exempel vad som menas med år och med begreppet hörseltekniskt kommunikationsmedel. På första sidan finns demografiska uppgifter i form av tre olika kategorier för att särskilja och därigenom kunna göra en jämförande undersökning. De utgörs av kön, om respondenten har eller inte har ordinerats hörapparat samt när den första kontakten med en hörselpedagog skedde.

Enkäten består av 28 stycken frågor indelade i två övergripande avsnitt. Avsnitt ett, frågorna 1-6, berör enbart hörselpedagogen retrospektivt och i nutid. Avsnitt två, frågorna 7-27, berör enbart skolans praktik där den första halvan, frågorna 6-12, är både retrospektiva och nutida medan de följande frågorna enbart berör nutiden, det vill säga gymnasieskolan. Två undantag är gjorda. Fråga nummer 24 berör betygen år 9 och på gymnasieskolan. Den placerades i slutet av uppsatsen. Min bedömning är att den frågan skulle minska lusten att fylla i resterande frågor om de kom i början av enkäten. Det andra undantaget är frågorna 25-27. De skall endast besvaras av dem som blivit ordinerade hörapparat. Den sista frågan är en ”uppsamlingsfråga” som är öppen och leder alla respondenter fram till tacket för deras medverkan samt till svarsadressen.

Frågorna är antingen graderade eller har olika angivna alternativ. Några frågor inkluderar öppna följdfrågor förutom den sista som är helt öppen. Det ger en möjlighet till förtydligande. De till skolans betygsmål samt till olika upplevda aspekter av elevernas arbetsituation, arbetsformer samt eventuella problem och svårigheter. Frågorna berör den pedagogisk- och arbetsmiljömässiga anpassningen och stödet samt undersöker om eleverna har kunskap om och fått redskap för att själva ta ansvar för sin hörandemiljö i inlärningsituationen. Alla dessa aspekter är av vikt för elevernas slutbetyg.

Genomförande

Ett missiv för information och godkännande sändes till hemadressen ställt till vårdnadshavaren (se bilaga 1). I missivet stod uttryckligen att de ger sitt godkännande genom att tillåta att eleven sänder tillbaka enkäten ifylld till Lunds skolors resurscentrum. Ett frankerat svarskuvert sändes tillsammans med enkät och missiv. Svarskuvertet var adresserat till Lunds skolors resurscentrum där de förvarades för att överlämnas till utvärderaren, det vill säga mig, efter sista svarsdatum. Då hade det inkommit åtta stycken enkätsvar. Två veckor senare genomfördes ett liknande utskick med en påminnelse till samtliga med begäran om omedelbart svar (se bilaga 3). Att enkäten bifogades på nytt berodde enkom på att det var enklare än att be mottagaren att ringa och be om ny ifall den ursprungliga inte fanns tillgänglig längre och på så vis undvika externt bortfall på grund av ”missing data” (förkomna enkätformulär). Då inkom ytterligare 6 stycken enkätsvar.

Pilotstudie

En pilotstudie genomfördes med två elever ordinerade hörapparater som slutfört sina gymnasiestudier nyligen samt två ungdomar och en gymnasielärare vilka inte har någon hörselnedsättning. Anledningen till att personer utan hörselnedsättning deltog i pilotstudien var för att få en ”feedback” från de som inte var insatta i med terminologin och därigenom hade en förförståelse för frågeställningarna. Det ledde till omformulering av några frågeställningar.

Etikprövning

Inga personuppgifter behöver inhämtas eftersom eleverna är kända sedan tidigare av Hörselteamet och ett samarbete är etablerat med både elev, hem och skola.

Efter kontroll av Lag 2003:460 om etikprövning av forskning som avser människor 2§ och 18§ behövdes det ingen etikprövning eftersom arbetet ligger inom ramen för högskoleutbildning på grund- eller avancerad nivå och eftersom forskningspersonen är över 15 år och han eller hon kan då själv informeras om och samtycka till om de vill delta. Dock är det viktigt med frivillighet enligt 17§.

Urval

Hörselteamet i Lunds kommun hade höstterminen 2009 ett antal av 142 elever med varierande grad och typ av hörselnedsättning och hjälpmedel. Av dessa elever genomfördes ett klusterurval (Trost, 2007). Alla de som gick på någon av gymnasieskolorna valdes ut som målgrupp. Att dessa elever utgör målgruppen beror på att de har fått ett slutbetyg i år 9. De kan också ge relativt självständiga svar och är i en ålder och mognad där de har fått en hel del erfarenhet. De har kommit längre i sin medvetandeprocess samt har en förmåga att reflektera mer objektivt både till nuläget och bakåt i tiden för att kunna ge relativt relevanta och genomtänkta svar på hur de ser på sin utbildningssituation. Klustret delades sedan in i två kategorier (flerstegsurval), de som har ordinerats hörapparat och de som inte ordinerats hörapparat, så kallade kontrollelever. Kontrollelever är elever som har en typ och grad av

nedsättning som inte har ordinerats hörapparat. Det kan röra sig om en ensidig mild nedsättning till dövhet eller om en mild grad av nedsättning på båda öronen.

I urvalet har inga hänsyn tagits till typ eller grad av hörselnedsättning inte heller om respondenten har andra diagnoser eller andra specifika svårigheter som kan påverka resultatet.

Urvalet medförde också att det inte ingår några elever som har fått medicinsktekniska inopererade hörhjälpmiddel i form av olika typer av implantat.

Datainsamlingen och analysarbetet

Enkäten tillsändes 24 individer. I första skedet inkom 8 stycken enkätsvar och efter en påminnelse ytterligare 7 stycken. Den totala svarsfrekvensen uppgår till 15 stycken (62,5 procent) vilket innebär ett extern bortfall av 9 stycken (37,5 procent) elever. Trots en relativt hög procentuell svarsfrekvens är antalet individer ändå lågt räknat vilket innebär en begränsning i möjligheten att kunna dra generella slutsatser.

I uppsatsen behandlas däremot endast 14 av enkätsvaren. En av enkäterna kom tillbaka med kommentaren att inga av frågorna var relevanta för eleven. Den skulle utgöra en felkälla och var därmed irrelevant för denna utvärdering.

Enkätsvaren hade sänts till svarsadressen där de samlades in av en assistent som sedan vidarebefordrade dem till mig. Därefter analyserades de manuellt. Alla beräkningar, tabeller för resultatredovisning och analys av frågeställningarna samt figurer skapades manuellt med hjälp endast av datorns Office-program. För att säkerställa analysen behövdes det ett flertal återkontroller av vissa respondenters svarsenkäter.

Resultat

Alla enkätfrågornas resultat redovisas inte i denna uppsats. Syftet med uppsatsen var att undersöka om brukarna uppnått minst godkänt i betyg år 9, hur de upplever stödet från hörselpedagogen samt hur de upplever bemötandet från hörselpedagogen och skolans pedagoger. De relevanta frågorna för denna uppsats är fråga nummer 24 (elevernas betyg), frågorna nummer 25-27 (om användandet av hörapparat och kommunikationstekniska hjälpmedel samt frågorna nummer 2-6 (de som berör hörselpedagogen specifikt). Ett undantag görs genom att jämföra resultat av hörselpedagogens bemötande med skolans pedagogers bemötande (frågorna nummer 3 och 9). Det görs enbart för att bemötande av eleven är av stor vikt inte enbart för elevens kunskapsmässiga prestation (Prop. 1999/2000:79, Hansson (2008, s 14, 15).

Fortsättningsvis används terminologin kontrollevgrupp i stället för kontrollelever. Anledningen är undvika begreppsförvirring. Sandberg och Faugert (2007, s 68) beskriver att en effekt av en åtgärd på en experimentgrupp jämförs med en grupp som inte utsätts för åtgärden och därmed kallas för en kontrollgrupp. Kontrollgruppen blir därmed en jämförelsegrupp. I det här fallet skulle det leda till missförstånd. Likaså används det i skolsammanhang vanligare begreppet elev i stället för brukare eller respondent.

Tabellerna har konstruerats av mig för att tydliggöra och redovisa resultaten. Enstämmiga resultat har inte redovisats i tabellform. I tabell 1 (bilaga 4) redovisas antalet elever upplade i ordinerad hörapparat eller inte, kön, tillgång till hjälpmedel samt användandet av densamma. Den redovisar också när den första hörselpedagogkontakten skedde samt slutbetyg i år 9 och de uppnådda betygen på gymnasiet i ämnena svenska, engelska och matematik. Övriga tabeller och resultat redogörs för löpande.

Tabell 1 (bilaga 4) visar att elevgruppen består av totalt fjorton individer. Elever ordinerad hörapparat består av sex elever varav fyra kvinnor och två män. Kontrollelevgruppen består av åtta elever varav en kvinna och sju män.

Den första kontakten med en hörselpedagog skedde oftast i år F – 3 med nio elever, därefter i år 6/7 - 9 med två elever och på gymnasiet med två elever. Slutligen med en elev i år 4 - 5/6. Det beror på helt på när hörselnedsättningen uppdagades och behov uppstod samt när hörselteamet fick kännedom om eleven.

I uppsatsen används olika sätt att redovisa resultatet. Både median- och medelvärdesberäkningar används. Detta beroende dels på att det var ett litet material att bearbeta och dels vilket som var mest lämpligt.

Elevernas betyg

När det gäller elevernas betyg används medianvärde. Medelvärde används för att förtydliga medianvärdet eller när det inte är möjligt att erhålla/använda ett medianvärde. På grund av ett litet underlag har det inte gått att genomföra mer detaljerade beräkningar. Vid beräkning av medelvärde har varje betygssteg fått ett värde enligt nedanstående. Varje värde redovisas med två decimaler.

Icke betyg	IG=	0 poäng
Godkänt	G=	1 poäng
Väl godkänt	VG=	2 poäng
Mycket väl godkänt	MVG=	3 poäng

Tretton av fjorton elever har uppnått det nationella betygs målet godkänt för år 9 i de tre kärnämnen svenska, engelska och matematik. En elev hade inte uppnått målen svenska och engelska. Medianen för alla elevernas sammanlagda betyg i de tre kärnämnen hamnar på betygsnivå VG, vilket får anses som bra.

I ämnena **svenska** och **engelska** finns medianen för båda grupperna på betygsnivån VG. Medelvärdesberäkning visar att hörapparatgruppen erhåller medelvärdet 1,67 jämfört med kontrollelevgruppens värde 1,88. Kontrollelevgruppen har alltså något högre betyg än hörapparatgruppen trots samma medianvärde. Till stor del beror skillnaden på att eleven (nr 6, se tabell 1, bilaga 4) som inte fått något slutbetyg i år 9 återfinns i hörapparatgruppen. Dessutom finns ett MVG mer i kontrollelevgruppen

I ämnet **matematik** har alla eleverna nått minst betygsnivå G. Medianvärdet hamnar också på betygsnivå G. Medianen skiljer sig något mellan grupperna. För gruppen ordinerad hörapparat hamnar lika många svar på betygsnivå G som på VG. Där finns alltså ingen exakt mittpunkt utan hamnar mittemellan. Medianen för kontrollelevgruppen ligger klart på be-

tygnsnivå G. Enligt denna utsaga har elevgruppen som är ordinerad hörapparat ett bättre utfall. Medelvärdesberäkningen däremot visar, att kontrollevgruppen har ett något bättre resultat med ett värde av 1,63 mot 1,50. Det beror på att de har två MVG:n, vilket ingen i den förra gruppen hade.

För att jämföra kvinnors och mäns betyg har endast medelvärdesberäkning används. Risken för snedfördelning finns annars på grund av för litet underlag. I gruppen ordinerad hörapparat fick kvinnorna ett medelvärde av 2,25 jämfört med männens på 0,50. I kontrollevgruppen fick kvinnorna 3,00 jämfört med männens 1,70. Kvinnorna har ett mycket högre betygsmedelvärde i båda grupperna

För att se hur elevernas vidare studier har fortlöpt, har även senaste gymnasiebetyg efterfrågats. Där finns ett internt bortfall med fyra av fjorton svar . Av de som besvarat frågan har alla minst nått betygsnivå G i alla tre ämnena. Medianen i **svenska** ligger på betygsnivå VG för båda grupperna. I ämnet **engelska** hamnar medianen på betygsnivån VG men här skiljer sig grupperna åt. Elever ordinerade hörapparat ligger på betygsnivå VG medan kontrollevgruppen på MVG. I ämnet **matematik** hamnar båda gruppernas median på betygsnivå G. Eleverna har upprätthållit och till och med höjt sin betygsnivå från år 9.

För att se om användande av hörapparat och hörseltekniskt kommunikationsmedel har någon inverkan på betygsresultatet har jag studerat de sex elever som ordinerat hörapparat mer ingående. Tre av sex elever, det vill säga hälften använder alltid sin hörapparat i skolan (se tabell 1 bilaga 4) och en elev använder den oftast. Dessa fyra elever har tillgång till hörseltekniskt kommunikationsmedel. Den används alltid av endast en elev, oftast av en elev och aldrig av två elever. Det blir därigenom inte relevant att göra några betygmässiga jämförelser eller dra några slutsatser när det rör sig om ett så litet antal som en elev. Noterbart är dock att den manlige eleven som inte uppnått godkännitnivå år 9 i svenska och engelska, aldrig använder sin ordinerade hörapparat och därmed inte heller har tillgång till och använder något hörseltekniskt kommunikationsmedel.

Däremot var det genomförbart att göra en jämförande studie om slutbetyget påverkas av när eleven fick sin första hörselpedagogkontakt .

Jämförelse av betyg och första hörselpedagogkontakt

Av de totalt fjorton eleverna hade tolv stycken fått en första kontakt under grundskolan och två först på gymnasiet.

Medelvärde: All betygsvärdena dividerades med antal elever och angivna betyg. Detta för att inte få ett felvärde på grund av att inte alla kunde ange ett gymnasiebetyg. Värdet redovisar med två decimaler. Andra decimalen höjdes.

Tabell 2: Betyg i åk 9 resp. gymnasiet för elever som Hörselteamet arbetar med

Tidpunkt för kontakt	Betyg					
	Svenska		Engelska		Matematik	
	åk 9	gy	åk 9	gy	åk 9	gy
F – 9 ^a	1,75	2,38 ^c	1,83	2,50 ^c	1,50	1,88 ^c
Gy ^b	2,00	2,00	2,00	1,50	2,00	1,00

a Antal svarande 12 st; b Antal svarande 2 st; c Antal svarande 8 st

För de elever som fått hörselpedagogiskt stöd från Hörselteamet under sin grundskoletid har det skett en positiv betygsutveckling i alla tre kärnämnen från år 9 till gymnasiet. En ökning med +0,63 i svenska, med +0,67 i engelska och med +0,38 i matematik. Den största ökningen är i ämnet svenska och den lägst i matematik.

För de elever som fått hörselpedagogiskt stöd från Hörselteamet först på gymnasiet ser det sämre ut. I ämnet svenska är betygsutvecklingen +/- 0, i engelska en minskning med -0,5 och i matematik med -1,0. Dessa elever har en negativ utveckling i både engelska och matematik där matematiken har högst negativt värde.

Elevernas upplevelse av bemötande från skolan och hörselpedagogerna samt stödet från de sistnämnda

Fråga 2: Är/var insatsen från hörselpedagogen tillräcklig för att du skulle kunna få en bra hörandemiljö i skolan?

Alla eleverna i hörapparatgruppen har besvarat frågan med att insatsen från hörselpedagogen var tillräcklig för att få en bra hörandemiljö i skolan, varför svaren inte redovisas i tabellform.

Tabell 3: Kontrollelevgruppens svar om hörselpedagogens insatser är/var tillräcklig för att få en bra hörandemiljö i skolan

	År F-3	År 4-5/6	År 6/7-9	Gymn.
Ja, tillräckligt	3	5	5	6
Nej, tillräckligt	2	1	1	1
Antal svar	5	6	6^a	7^b

a Bortfall med ett svar; b Bortfall med ett svar

De elever i kontrollelevgruppen som besvarat frågan med att det inte var tillräckligt är elev nr 11 för år F-3, elev nr 13 för åren F-3 och 4-5/6 samt elev nr 14 för år 6/7-9 och gymnasiet.

Insatsen från hörselpedagogen har varit tillräcklig för sex av åtta elever år F-3, för åtta av nio elever i år 4-5/6, för tio av elva elever i år 6/7-9 samt tolv av tretton elever på gymnasiet för att eleverna generellt skulle uppleva att de fått en bra hörandemiljö i skolan. Det vill säga att förmedlingen av vikten av en lokalmässig och pedagogisk anpassning har påverkat deras situation positivt

Fråga 5: I hur hög grad anser du att du fått/får stöd och hjälp av din hörselpedagog?

Tabell 4: Elever ordinerade hörapparaters svar på i hur hög grad de anser att de fått/får stöd och hjälp av hörselpedagogen

	År F-3	År 4-5/6	År 6/7-9	Gymn.
I mycket hög grad	3	3	3	4
I hög grad	1	1	1	1
En del	0	0	1	1
Mycket lite	0	0	0	0
Inte alls	0	0	0	0
Antal svar	4	4	5	6

Tabell 5: Kontrollelevgruppens svar på i hur hög grad de anser att de fått/får stöd och hjälp av hörselpedagogen

	År F-3	År 4-5/6	År 6/7-9	Gymn.
I mycket hög grad	2	4	2	3
I hög grad	1	3	2	2
En del	1	1	1	1
Mycket lite	1	0	0	0
Inte alls	0	0	0	0
Antal svar	5	6	5^a	6^b

a Bortfall med ett svar; b Bortfall med två svar

En elev som inte besvarat frågan för år 6/7-9 och Gymnasiet har kommenterat med att hörselpedagogen varit frånvarande och en annan elev har helt missat att besvara för Gymnasiet.

Fråga 6: Har du fått den typ av stöd du har efterfrågat av din hörselpedagog?

Tabell 6: Elever ordinerade hörapparaters svar på om de fått den typ av stöd de efterfrågat av hörselpedagogen

	År F-3	År 4-5/6	År 6/7-9	Gymn.
I mycket hög grad	3	3	3	4
I hög grad	1	1	1	2
En del	0	0	1	0
Mycket lite	0	0	0	0
Inte alls	0	0	0	0
Antal svar	4	4	5	6

Tabell 7: Kontrollelevgruppens svar på om de fått den typ av stöd de efterfrågat av hörselpedagogen

	År F-3	År 4-5/6	År 6/7-9	Gymn.
I mycket hög grad	2	3	3	3
I hög grad	1	1	2	3
En del	1	1	0	0
Mycket lite	0	0	0	0
Inte alls	0	0	0	0
Antal svar	4^a	5^b	5^c	6^d

a Bortfall med ett svar; b Bortfall med ett svar; c Bortfall med ett svar; d Bortfall med två svar

Alla elever som besvarat frågan har fått/får stöd eller hjälp av hörselpedagogen med övervikt i båda grupperna för de två översta svarsalternativen, det vill säga att de fått stöd och hjälp *I mycket hög grad* eller *I hög grad*. Eleverna är överlag mycket nöjda med hörselpedagogens insatser. Mest nöjda är gruppen som ordinerats hörapparat. Det är också den gruppen som jämförelsevis har fått flest insatser genom åren.

Alla eleverna anser att de fått den typ av stöd de efterfrågat av hörselpedagogen i mycket hög eller i hög grad förutom två avvikelser. En elev ordinerad hörapparat fick endast stöd och hjälp till en del under år 6/7-9 vilket dock förändrades till i hög grad på gymnasiet. En elev i kontrollgruppen fick också stöd och hjälp till en del och kommenterat sitt svar med ”Det tog lång tid innan jag visste att man kunde få stöd o hjälp när så självklart.”

Mest nöjda är elevgruppen som ordinerats hörapparat.

För att jämföra har jag studerat både hur individerna ansåg och anser sig vara bemötta av hörselpedagogen respektive hur de ansåg och anser sig vara bemötta generellt sett av skolans pedagoger. Definitionen av och vad som tolkas in i begreppet bemötande, har överlåtits åt varje elev att själv bestämma.

För att kunna få en exaktare jämförelse i siffror har jag valt att beräkna enligt medelvärdesprincipen. Varje kategori har ett värde. Värdet har summerats för varje elev och sedan dividerat med antal svar. Därefter har alla medelvärden summerats. Högsta värdet är 56.

Mycket bra = 4
 Bra = 3
 Inte så bra = 2
 Inte alls bra = 1

Fråga 3: Hur anser du att du blivit/blir bemött av hörselpedagogen?

Alla eleverna (inget bortfall) inom hörapparatgruppen har besvarat frågan med *Mycket bra* gällande hörselpedagogens bemötande. I kontrollevgruppen finns tre bortfall av svar. Ett för respektive år F-3, år 6/7-9 samt för gymnasiet. En elev (nr 9) som har besvarat frågeställningen genomgående med *Bra*. Alla andra eleverna har svarat *Mycket bra*. Det ger ett gemensamt värde på 55 av maximalt 56.

Alla eleverna är mycket nöjda med hörselpedagogens bemötande genom sitt skolliv och upplever att det fungerar mycket bra.

Fråga 9: Hur anser du att dina lärare har bemött/bemöter dig?

Svaren är mer spridda både mellan årskategorierna och mellan de två grupperna. Det sammanlagda resultatet har ett värde av 46,7 av maximalt 56.

Eftersom alla elever har besvarat frågan om bemötande på gymnasiet är det relevant att göra en jämförelse av den nivån. Där har en av sex elever i ordinerad hörapparatgruppen svarat *Mycket bra* och fem elever *Bra*. I kontrollevgruppen har fyra av åtta elever svarat *Mycket bra* och tre elever *Bra*. Medelvärdet för elever som ordinerats hörapparat på 3,17 visar dock att de är mindre nöjda än kontrollevgruppen vilkas medelvärde hamnar på 3,50.

Det fluktuerar mer när det gäller skolans pedagogers bemötande gentemot dem. De får ett sämre resultat som grupp i grundskolan men ett bättre resultat på gymnasienivån.

Fråga 4: Hade/har du via hörselpedagogen möjlighet att träffa andra elever/ungdomar med hörselnedsättning?

Tabell 8: Elever som ordinerats hörapparaters svar på om de hade/har möjlighet att få träffa andra elever/ungdomar med hörselnedsättning via hörselpedagogen

	År F-3	År 4-5/6	År 6/7-9	Gymn.
Ja, tillräckligt	4	2	2	2
Nej, tillräckligt	0	0	0	0
Inget behov	0	1	3	4
Antal svar	4	3^a	5	6

a Bortfall med ett svar

Tabell 9: Kontrollevgruppens svar på om de hade/har möjlighet att få träffa andra elever/ungdomar med hörselnedsättning via hörselpedagogen

	År F-3	År 4-5/6	År 6/7-9	Gymn.
Ja, tillräckligt	2	1	3	3
Nej, inte tillräckligt	2	2	1	1
Inget behov	1	2	2	3
Antal svar	5	5^a	6	7^b

a Bortfall med ett svar; b Bortfall med ett svar

I gruppen elever ordinerade hörapparat, ansåg alla de fyra eleverna i år F-3 att de fått den möjligheten i tillräckligt hög grad. En elev kommenterade med att det hade blivit för mycket. Ju högre upp i skolsystemet eleverna kommer, desto mindre hade de behov av att träffa andra i samma situation. Ingen elev har svarat att de inte haft tillräcklig möjlighet.

I kontrollevgruppen är svaren mer spridda över alternativen och fluktuerar över skolåren. I år F-3 ansåg lika många elever att de fått tillräcklig möjlighet som de som ansåg att de inte fått tillräcklig möjligheten. Behovet minskar sedan till och med gymnasiet där lika många elever har svarat att de fått tillräcklig möjlighet som de som svarat att de inte har något behov.

Resultatsammanfattning och förslag på åtgärder

Resultatet visar att Hörselteamets mål att alla elever skall ha uppnått de nationella betygsmålen godkänt i de tre kärnämnen svenska, engelska och matematik för år 9 inte har uppnåtts. I denna undersökningsgrupp är det en av totalt fjorton elever (7 procent), som inte uppnått målen i år 9 i ämnet svenska och engelska. Resultatet i denna undersökning är mycket bättre än i HRF:s årsrapport (2006) där var femte elev med hörselnedsättning inte hade nått målen men sämre än Skolverkets nationella statistik för 2009 där 3,4 procent inte nått målen i ämnet svenska och 6,4 procent inte i ämnet engelska. Däremot är resultatet i ämnet matematik mycket tillfredställande eftersom alla eleverna uppnått minst godkänt i betyg jämfört med Skolverkets statistik där 7,8 procent inte nått målen.

Jämförelsevis har kontrollevgruppen uppnått ett bättre genomsnittligt betygresultat än hörapparatgruppen delvis beroende på att eleven som inte nått målen ingår i den gruppen. Det är dock inte tillräckligt underlag för att göra några jämförande slutsatser mellan grupperna. Däremot ligger kvinnors betyg högre än männens vilket överensstämmer med resultatet fördelat mellan de olika könens skolprestationer enligt Skolverket.

Det finns en tendens att de elever som fått ett tidigt hörselpedagogiskt stöd under grundskolan når högre betyg på gymnasiet än motsvarande elever som först fått insatser på gymnasiet. Det är inte relevant att dra några slutsatser eftersom underlaget är litet och alla kurserna på gymnasiets första år inte var avslutade vilket innebär att alla inte haft möjlighet att ange senaste betyg.

Det var också av intresse att undersöka i hur hög grad de elever som var ordinerade hörapparater använder sig av ett hörseltekniskt kommunikationsmedel eftersom Bergkvists undersökning (2001) visar att 42 procent av eleverna med hörapparat inte använder den ordinerade hörseltekniska kommunikationsutrustningen. Coniavitis Gellersted (2007) visar på en ökning till 64 procent. Resultatet i denna undersökning är att 67 procent av eleverna inte använder den ordinerade utrustningen. Detta resultat baseras på ett fåtal svar och kan därför inte räknas som tillförlitligt i ett större sammanhang men det indikerar att det är ett område som behöver fördjupade studier.

För att stärka elevens självbild, självuppfattning och därigenom prestationer och socialiseringen, enligt Groth (2007), erbjuds endagars månatliga hörselgruppsträffar för elever med hörapparat mellan skolår 1 till och med skolår 6. Hörselteamets elever är ofta den ende med hörapparater på sin hemskola. Det blir en möjlighet att träffa andra med liknande erfarenhet, att utveckla kunskap om den egna hörselnedsättningen, diskutera konsekvenser och

utveckla positiva strategier. För de äldre eleverna erbjuds träffar på kvällstid med olika innehåll någon gång per termin. Eleverna i hörapparatgruppen anser att de fått möjlighet att träffa andra i tillräckligt hög grad men att behovet minskar med ökad ålder. Det visar att hörselpedagoger lyckat i sin intention. Kontrollelevgruppen, som inte har haft den möjlighet, visar på att det finns ett behov framförallt bland de yngre eleverna. Det stämmer överens med Jonasson (2010) där hon ser en tendens till skillnad i ökad svårighet för barn med unilateral (ensidig) hörselnedsättning och barn med bilateral (dubbelsidig) utan hörapparat. Svaren visar också på att eleverna träffar på varandra högre upp i skolåren genom att de ofta placeras i samma klasser när de byter ”stadium” eller börjar i gymnasieskolan. Hörselpedagogen är då den som introducerar eleverna för varandra och/eller ordnar frivilliga aktiviteter där eleverna får en chans att träffas.

Resultatet i denna undersökning visar att eleverna är mycket nöjda med hörselpedagogens bemötande (55 poäng av 56 möjliga). Resultatet för skolans pedagoger ligger lägre (46,7 poäng av 56 möjliga). Deras bemötande mot elevgruppen som är ordinerad hörapparat behöver förbättras. Denna elevgrupp har andra och större behov i skolans praktik och didaktik, vilket skolans pedagoger måste uppmärksamma mer. Kontrollelevgruppens resultat är något bättre. På gymnasienivån anser de totalt sett, att de blir bra och mycket bra bemötta. Jag drar slutsatsen att eleverna då har en större medvetenhet, mer kunskaper och därigenom större förmåga att själva påverka sin situation ju äldre de är. Det är därför viktigt för hörselpedagogen att träffa eleverna kontinuerligt.

Eleverna är mycket nöjda med hörselpedagogens insatser för att de skulle få en bra höran-demiljö, det vill säga en bra akustisk och pedagogisk anpassning. De har fått det stöd och den typ av stöd de efterfrågat. Den grupp som är mest nöjd är elever ordinerade hörapparat. Det är också den elevgrupp som generellt sett haft flest hörselpedagogkontakter.

Förslag på åtgärder

För hörselteamets är av mycket stor vikt att elevernas studieresultat fortsättningsvis följs upp och dokumenteras av oss hörselpedagoger och då framförallt när nationella prov genomförs eftersom det då ges en möjlighet att jämföra hela landets resultat. Det möjliggör också fortsatt jämförelse mellan de olika årskullar och indikerar om det behövs fördjupade insatser. Det ger också skolan en möjlighet att stötta med olika former av insatser i ett tidigt skede i elevens skolliv. Henders rapport (2004) påvisar att hörselskadades läsutveckling var normal under de tidiga skolåren men att de fick ökade svårigheter ju äldre de blev. Läsutvecklingen är av vikt för alla ämnen och därmed elevens betyg.

Resultatet av enkäten är att eleverna är nöjda med det hörselpedagogiska stöd de fått med enstaka undantag beroende på att varje elev och situation är unik och behoven varierar. Det innebär att det finns förbättringar att arbeta vidare med så att alla eleverna upplever att de är nöjda.

Ökade insatser behövs för att stötta skolans pedagoger i att ytterligare förbättra bemötandet av eleverna med hörselnedsättning och då framförallt hörapparatgruppen. Det är också av vikt att undersöka varför inte alla elever som ordinerats hörapparat samt hörselteknisk kommunikationsmedlen inte använder sig av det som stöd för det egna lärandet. Det är viktigt att följa upp detta för att se om det är en tendens eller bara var signifikant för den undersökta gruppen. Kontrollelevgruppens behov, framförallt i de lägre åldrarna, av att träffa andra elever med hörselnedsättning behöver också diskuteras och tillgodoses framöver.

Diskussion

Ambitionen med denna uppsats en utvärderande granskning av verksamheten genom att analysera och bedöma resultatet av enkätsvaren som därigenom skall ingå som ett led i Lunds kommuns kvalitetssäkringsmodell för utveckling av kvaliteten i arbetet i verksamheten. Vilket stämmer med Alexanderssons (2003, s 109 ff) påstående att syftet med en utvärdering ofta är en kontrollambition men också kan vara en utvecklingsambition. Det är den ambitionen denna uppsats har.

Ett frågetecken bestod i hur undersökningen skulle genomföras. Skulle enkäten behandlas som en av de vanliga utvärderingar som genomförs inom ramen för varje skola och varje ämne och fyllas i av respektive elev under skoltiden eller behövdes det tas speciella hänsyn eftersom det kan finnas, för eleven, känsliga aspekter att ta hänsyn till? Det finns också elever som inte vill att någon annan än hörselpedagogen eller möjligtvis skolan, inte klasskamraterna, skall ha kännedom om deras hörselnedsättning. Med det följer ett diskretionsproblem.

Undersökningen kunde skett i intervjuform men jag valde enkätformen. Jag såg flera fördelar med det förfarandet. Eleven fick tid på sig att i lugn och ro dels fundera och reflektera. Det ger dem en möjlighet att välja en tidpunkt för att besvara enkäten när de är mest motiverade och har tid. Det ökar tilltron till att svaren är väl genomtänkta. Anledningen att jag skickade till hemadressen var att även delge föräldrarna informationen. Det alltid är bra att ha vårdnadshavares godkännande eftersom som kanske kan vara känsligt för någon. För att undvika det, har alla vårdnadshavare nåtts av informationen dels om innehållet i enkäten och dels om hur enkäten kommer att användas. De har därigenom haft möjlighet att enskilt eller tillsammans med sin ungdom diskutera deltagandet i utvärderingen. Enkätbesvarande har således skett på frivillig basis och under störst möjlig diskretion och anonymitet.

Enkäten var färdig för utskick i december månad. Av beprövad erfarenhet är december en olämplig månad med risk för ett större externt bortfall. Utskicket skedde i stället i januari. Det medförde att bearbetning och färdigställandet av resultatet fördröjdes. Den totala svarsfrekvensen uppgår till 62,5 procent, vilket får anses som mer än relevant för enkätundersökningar. Enligt Trost (2007) får man räkna med en svarsfrekvens på 50 till 75 procent och jämförelsevis kan nämnas Bergqvists (2001) enkätundersökning vilken hade en svarsfrekvens på 69 procent och Coniavitis (2006) undersökning med en svarsfrekvens på 52 procent. De båda senaste är specifikt riktade till elever med en hörselnedsättning.

Uppsatsen har sina begränsningar i att materialet är litet och det därigenom inte går att dra några generella slutsatser. Det finns också risker för ett snett urval samt att individerna kan identifieras. Identifikationproblemet medföljer alltid när man genomför en undersökning i en liten och känd grupp. Däremot kan materialet användas för att förstå elevers verklighet samt i det fortsatta interna arbetet för att förbättra skolan diskurs och praktik och därigenom leda till en förbättring för de berörda eleverna. Indelningen i kategorin ordinerad hörapparat visade sig innebära en felkälla i denna undersökning eftersom en av de sex elever som ordinerats hörapparat genomgått en operation och inte behövde använda sig av något hjälpmedel längre. Inte heller har det tagit hänsyn till om det finns ytterligare svårigheter utöver hörselnedsättningen vilket kan vara en svaghet. Hendar (2008, s 31) påvisar att det kan beröra ca 25 procent av eleverna som är individplacerade. Frågan som givetvis måste ställas är hur det ser ut för den gruppen elever som inte besvarat enkäten. Är det där de icke uppnådda målen återfinns? Är de lika nöjda eller inte med hörselpedagogens insats? För att få ett större antal elever att besvara en enkät är det kanske så att det skall genomföras under skoltid och på deras respektive skola, under förutsättning att anonymiteten kan bibehållas.

Ett flertal forskningsrapport som refererats till tidigare i denna uppsats, påvisar att elever med hörselnedsättning som är integrerade/inkluderade i skolan har större svårigheter att uppnå och i högre grad inte uppnår betyget godkänt i de tre kärnämnen svenska, engelska och matematik i år 9 jämfört med riket totalt. Att delaktigheten, miljön och hörselpedagogiskt stöd spelar roll påvisas också i olika rapporter. Men räcker det med att elever når godkännitnivån i slutbetyg? En fråga som måste ställas är om eleven har uppnått sin optimala betygsnivå eller om de kunde nått högre betyg med mer stöd, fördjupad kunskap om och ett optimalt bemötande utifrån varje individs specifika behov och förutsättningar? Hendar (2008, s 34) påpekar att elever med hörselnedsättning har svårare att nå de högre betygen och att skillnaden jämfört med de övriga eleverna på grundskolan är signifikant.

En diskussion som är mycket viktig att föra är om tekniken inte hänger med i den dialogorienterade pedagogiken av idag? Gustavsson (2009, s 89) hänvisar till en ännu inte publicerad rapport av Coniavitis Gellerstedt, att eleverna, vare sig de hade hörapparat eller inte, värderade ljudmiljön och lärarnas sätt att undervisa högre än den hörseltekniska utrustningen som de viktigaste förutsättningarna för att kunna delta i undervisningen. Vad det betyder kan man bara spekulera i. Kan det vara att hörapparaterna i sig har förbättrats med ny teknik så att behovet minskat eller att kraven för full delaktighet är högre än den en- till en-vägs trådlösa FM- kommunikationsteknik som erbjuds av Syn- Hörsel- och Dövenheten i Region Skåne? En diskussion om alternativa lösningar för ökad medhörning och delaktighet genom ett flermikrofonsystem diskuteras av Gustavsson (2009) och Bergkvist (2008). Dock är tekniken för ny och det saknas tillräcklig skolutvärdering samt forskningsresultat för att kunna dra några slutsatser. Ett annat alternativ är de professionellas sätt att undervisa samt bemötande är av större vikt för elevens känsla av inkludering, självuppfattning, självbild och därigenom prestationer och socialiseringen. Taube poängterar att det är viktigt för prestationsförmågan att eleven har en positiv självbild (Groth 2007, s 55). Groth påpekar att en negativ självbild påverkar elevens (individens) användning av sina strategier negativt vilket i sin tur påverkar inlärningssituationen negativt. Enligt Hansson (2008, s 14, 15) har flera forskare rapporterat att en av de viktigaste faktorerna för hur eleven presterar och trivs i skolan är att de har en positiv relation till pedagogerna i skolan och känner ett välbefinnande. En mycket stor stark faktor är att pedagogen är *samarbetsvillig, tolerant* och *förstående* samt har ett professionellt förhållningssätt. Här hänvisar han till Holms definition (a, sid17);

”Professionell hållning innebär en ständig strävan att i yrkesutövandet styras av det som på kort sikt gagnar den hjälpsökande, inte av de egna behoven, känslorna och impulserna. Det innebär att visa respekt, intresse och ett personligt bemötande” (Holm, 2008, s 42)

Vikten av kontakt med en hörselpedagog för att förhindra utslagning poängteras av Kristofferssons och Olander (2005/2006). Därför är Johnssons projektrapport (2009), alarmerande när den visar att av de som arbetar med barn och unga med hörselnedsättning i de kommunala verksamheterna, varav hörselpedagogerna är en del, har 51 procent en riktad specialpedagogutbildning mot döv/hörsel eller en pedagogisk grundutbildning med påbyggnad av minst 15 högskolepoäng. Av dessa 51 procenten kommer 59 procent att gå i pension inom 10 år. Johnsson förslår i sin avslutande analys att det är viktigt att *”... få igång en ny specialpedagog utbildning ör att säkerställa stödet åt dem som behöver det mest”*.(s 30) Det är av vikt för att kunna uppfylla kraven i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning artiklarna 4, 9, 24 och 30 (SOU 2009:36), FN:s standardregler (1993) om full delaktighet och jämställdhet, Salamancadeklarationen (1994) samt Arbetsmiljölagen (AML). Att det finns behov av stöd rapporterade Skolverket (2001) i rapporten, *Tre magiska G:n*, där det redovisas att elever med vissa funktionshinder har svårare att nå målen än den genomsnittliga eleven. Myndigheten för skolutveckling anger att anledningen är bland annat

resursbrist, brister som återfinns i organisationen och en bristande kompetens hos personalen kring eleven (Myndigheten för skolutveckling, 2005).

För att utveckla kvalitetsarbetet kan det också vara av intresse att utvärdera hur skolans personal samt elevernas föräldrar upplever hörselteamets insatser, stöd och bemötande. Det ger en fullödigare jämförande utvärdering och kan påverka arbetsformerna gentemot alla brukarna/intressenterna.

Det är också viktigt för hörselteamet att vara uppmärksam på framtida forskning. Samhället och de vi arbetar tillsammans med förändras fortlöpande genom att vi alla påverkas av samhällsutvecklingen vilket i sin tur ställer krav på kontinuerligt nytänkande och ny kunskapsanvändning. För att möta kraven från ett yrke där man jobbar med människor och som är i ständig förändring och utveckling är det nödvändigt med ett professionellt arbets- och förhållningssätt. Det är viktigt att hörselpedagogerna fortsätter att både skaffa sig formell kunskap samt producerar ny kunskap. Kunskapen som måste kunna tillämpas praktiskt och anpassas till målgruppen i en allt snabbare föränderlig omvärld.

Framtida forskning

Det finns behov av fortsatt forskning hur elever med hörselnedsättning som går i sina hemskolor (de inkluderade) klarar det nationella betygsmålet minst godkänt. Det är viktigt att skilja ut dessa från kategorin alla elever med hörselnedsättning för att få en bild av de inkluderade/integrerade elevernas resultat och vad som påverkat det. Det är också viktigt för att få ett så brett underlag över tid som möjligt.

Det behövs fortsatta övergripande studier på nationell nivå för att undersöka dels anledningen till men också konsekvensen av att antalet elever som inte använder sig av den ordinerade hörseltekniska kommunikationsutrustningen ökat. Det behövs också jämförande forskning av flermikrofonssystem kontra en- till envägs kommunikation.

Vidare är det intressant att undersöka Hendars (2008) påstående om att elever med hörselnedsättning har svårare att nå de högre betygsnivåerna och om de skulle kunna ha nått högre betygsnivåer med utökade resurser och kompetens, vilket behövdes enligt Myndigheten för skolutvecklings rapport (2005). Därför är det också viktigt att följa upp Johnssons rapport (2007 - 2009) och studera konsekvenserna för eleverna och deras hemskolor i Södra Regionen av att många av hörselpedagogerna går i pension inom en tioårsperiod eftersom det är svårt att hitta personer med rätt kompetens. Hon förordar att *"... vi måste få igång en specialpedagogutbildning för att säkerställa stödet åt dem som behöver det mest"*.

Referenser

AFS 1994:1. Arbetsmiljöverket. Arbetsanpassning och rehabilitering. Tillgänglig från www.av.se/dokument/afs/afs1994_01.pdf

Alexandersson, M. & Kroksmark, T. (1984). Utvärdering och skolutveckling – en hjälpredda. Lund: Studentlitteratur

Alexandersson, M. (2003). Utvärdering som en analytisk kunskapsprocess. C. Thors Hugosson. (red). *Värdera och utvärdera*. (s 108-115). (Pedagogiska Magasinets skriftserie, nr 2). Stockholm: Lärarförbundets förlag.

American-Speech-Language-Hearing Association. (2005). *(Central) Auditory Processing Disorders* [Technical Report]. Tillgänglig från www.asha.org/policy.

AML. Arbetsmiljölagen. Tillgänglig från www.av.se/lagochratt/aml/

Arbetsmiljöinspektionen. Tillgänglig från www.av.se/inspektion/

Backman, J. (2008). Rapporter och uppsatser (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur

Berg, P-O. (1989). Kvalitet i det postmoderna samhället – från egenskap till koncept. B. Edvardsson och B. Thomasson (red), *Kvalitetsutveckling i privata och offentliga tjänsteföretag*. Stockholm: Natur och Kultur

Bergkvist, H. (2001). *74 röster om skolan Att vara hörselskadad individualplacerad i år 7, 8, eller 9. Enkätundersökning bland elever i DESTUW län som är ordinerad hörapparat*. Örebro: Specialpedagogiska Institutet

Bergkvist, H. (2008). *Att höra i skolan – om några förutsättningar som rör delaktighet för elever med hörselnedsättning*. Redigerad version av en föreläsning från höstterminen -08 vid distanskurs riktad till lärare som i sin undervisning möter elever med hörselnedsättning. Örebro Universitet.

Bergman, B. & Klefsjö, B. (1995). *Kvalitet från behov till användning*. Lund: Studentlitteratur

Boman, E. & Enmarker, I. (2004). *Noise in the School Environment – Memory and Annoyance*. Gävle: University of Gävle. Department of Technology and Built Environment

Coniavitis Gellerstedt, L (2006). Om elever med hörselskada i skolan . Rapport till Specialpedagogiska Institutet. Örebro: Hälsovetenskapliga institutionen, Institutet för handikappvetenskap

Dahler-Larsen, P. (2001). Den rituelle reflexionen – om evaluering i organisationer (5 uppl.). Odense: Odense Universitetsförslag

Diskrimineringsombudsmannen, (DO). Tillgänglig från www.do.se

Ejlertsson, G. (2005). Enkäten i praktiken (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur

FN, 1995. Förenta Nationernas Standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet. Tillgänglig från <http://www.independentliving.org.standardrules/STILStandardRegler1.html>

FN:s standardregler. Tillgänglig från <http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/85/27/90c8d673.pdf>

Förvaltningslagen (1986:223). Tillgänglig från <https://lagen.nu/1986:223>

Giertz, B. (2000). Uppfattningar av kvalitet, En genomgång av litteratur om kvalitet och kvalitetsarbete, Rapport 21, Uppsala Universitet, 2000.

Gjems, L. (1996).Handledning i professionsgrupper (2 uppl.) Oslo: Universitetsförlaget

Groth, D. (2007:2). *Uppfattningar om specialpedagogiska insatser – aspekter ur elevers och speciallärares perspektiv*. Luleå: Luleå tekniska universitet, Institutionen för utbildningsvetenskap.

Gustavsson, A. (2009). *Att höra i skolan – om hörteknik i undervisningen, Förutsättningar och möjligheter*. Stockholm: Edita

Hansson, B. N. (2008). *Kritiska möten mellan lärare och elev – En kvalitativ studie av åtta elevers upplevelser av positivt respektive negativt bemötande*. Lund: Lunds Universitet, Institutionen för psykologi

Hendar, O. (2004). *Läsutveckling hos hörselskadade elever, skolåren 2 – 6*. Tillgänglig från www.barnplantorna.se/UserFiles/file/rapporter/Lasutveckling_hsk_elever_Ola_Hendar.pdf

Hendar, O. (2007). Måluppfyllelse för döva och hörselskadade i skolan. Rapport. Örebro: Specialpedagogiska institutet

HRF årsrapport (2007). *äh, det var inget viktigt ... om hörselskadades situation i Sverige*. Stockholm: Hörselskadades Riksförbund

HRF årsrapport. (2004). *mitt i & utanför ... om hörselskadades situation i Sverige*. Stockholm: Hörselskadades Riksförbund

International Classification of Functioning Disability and Health (ICF). Tillgänglig från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/10547/2003-4-2.pdf>

Johnsson, K. (2007-2009). *Projektrapport. Regionalt resurscenter döv/hörsel i Södra Regionen (RRC)*. Malmö: Specialpedagogiska skolmyndigheten

Karolinska Universitetssjukhuset. Tillgänglig från www.karolinska.se

Kristoffersson, G & Olander, M. (2005/2006): *Säg till om du inte hör, En studie om ensidigt/monauralt döva elevers uppfattning om sin skolsituation*. Kalmar: Högskolan i Kalmar

Lag 2003:460. Lag om etikprövning. Tillgänglig från www.notisum.se/rnp/sls/lag/20030460.htm

Lag 2003:460. Tillgänglig från <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20030460.htm>

Larsson, S & Rikardson, U. (2008). *Anpassningar i praktiken för elever med hörselnedsättning – en utvärdering av hinder och möjligheter*. Örebro: Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn

Lauvås, P. & Handal, G. (2001). *Handledning och praktisk yrkest teori (2:a uppl.)*. Lund: Studentlitteratur

Ljung, R. (2010). *Room Acoustics and Cognitive Load when Listening to Speech*. Luleå: Luleå Universitet

LPO-94. Tillgänglig från <http://www.skolverket.se/sb/d/193/url/>

Lundmark, A. (1998). *Utbildning i arbetslivet. Utgångspunkter och principer för planering och genomförande av personalutbildning*. Lund: Studentlitteratur

Lunds skolors resurscentrum. Tillgänglig från www.lund.se/Grundskolor/Grundskola-LSR

MacKenzie, J. D. & Airey, S. L. (1999). *Classroom Acoustics – a research project*. Edingburgh: Heriot-Watt University. Department of Building Engineering and Survey

McSporran, E. (1997). *Towards better listening and learning in the classroom. Educational Review, February 01*

Mejstad, L., Heiling, K., & Svedin, C. G. (2008/2009). *Mental health and Self-Image Among Deaf and Hearing. American Annals of the Deaf, 153:5, 504-515*

Myndigheten för skolutveckling. (2005) *Elever som behöver stöd men får för lite*. Rapport 3. Stockholm

Olsson, J & Magni-Olsson, A. (2005). *Hörselskadade och döva barns skolgång och kunskapsutveckling*. Lund: AMJO Utbildning

Patton, M. Q. (1997). *Utilization-focused Evaluation, The New Century Text, (3-rd ed)*. CA, USA: Sage

Paulsson, K., Magnusson, B, Stenberg L och Ghomri, K. (2010). *Visst har jag rätt att ... En handbok om rättigheter i skolan för elever med funktionsnedsättning*. Växjö: Unga RBU-are

Regeringens proposition 1999/2000:79. Tillgänglig från www.sweden.gov.se/content/1/c4/14/78/9da3800.pdf

Richmond, A. (2005). *Ljudmiljö i skolan – konsekvenser för elever med hörselnedsättning och deras arbete i grund- och gymnasieskolan*. Lund: Pedagogiska Institutionen.

Richmond, A. (2007). *Tankar och reflexioner kring en organisation och en handledning*. Lund: Pedagogiska Institutionen.

Rikardson, U. (1999). *Examination and evaluating the work of the Hearing Support Unit in Lund – a case study*. Storbritannien: The University of Greenwich School of Education,

Risberg, A. (2004). CI och behovet av begreppet hörselskärpa, *NTD Nordisk Tidskrift för hörsel och dövundervisning*, s 23-24.

Rosenqvist, J. (1996). Integration – ett entydigt begrepp med många innebörder. Rabe, T. & Hill, A. (red). *Boken om integrering, Idé Teori Praktik*. (s 23-37). Malmö: Akademiförlaget Corona AB

Sandberg, B. & Faugert, S. (2007). *Perspektiv på utvärdering*. Lund: Studentlitteratur

SFS 1994:1194. Grundkoleförordningen. Tillgänglig från <https://lagen.mu/1994:1194>

Sjöström, M. (2000). Dålig akustik i skolan bäddar för misslyckanden: Eleverna hör inte. *Auris, tidskrift för hörselskadade*, nr 5, s 18,19.

SKOLFS 2000. Gymnasieförordningen. Tillgänglig från <http://www.skolverket.se/>

Skolinspektionen. Tillgänglig från www.skolinspektionen.se

Skollagen. Tillgänglig från www.skolverket.se/sb/d/777

Skolverket. (2001). *Tre magiska G:n*. Stockholm: Liber Distribution

Skolverket. Grundskola – Slutbetyg per ämne i årskurs 9. Vald period 2009. Tillgänglig från http://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&notgeo=&p_verksamhetsar=2009&p_hm_kod=01&report=gr9betam&p_lan_kod=&p_kommun_kod=&p_skol_id=&p_komminv_kod=&p_kgrupp_kod=&p_rapport=gr9betyg_ämne&p_verksform_kod=11&p_info_omrade=betyg

Socialtjänstlagen. Tillgänglig från www.socialstyrelsen.se

SOSFS 1996:7. Tillgänglig från www.socialstyrelsen.se/sosfs/2005-6/Documents/.

SOU (1998:66). Utredning om funktionshindrade elever i skolan. Tillgänglig från www.regeringen.se/sb/d/108/a/22905/

SOU 2009:36. Främja, Skydda, Övervaka – FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Tillgänglig från www.sweden.gov.se/sb/d/11301/a/126637

Svensk Teknisk och Audiologisk Förening. Tillgänglig från <http://www.s-t-a-f.org/recommendation.htm>

Trost, J. (2007). Enkätboken (3 uppl). Lund: Studentlitteratur

Tvingstedt, A-L. (1996). Hörselskadade och döva elever. . Rabe, T. & Hill, A. (red). *Boken om integrering, Idé Teori Praktik.* (67-85). Malmö: Akademiförlaget Corona AB

Vedung, E. (1998). *Utvärdering i politik och förvaltning*, Lund: Studentlitteratur

WHO, 1991. Grades of Hearing Impairment. Tillgänglig från http://www.who.int/pbd/deafness/hearing_impairment_grades/en/

Bilagor

1. Missivet

2009-12-21

Till vårdnadshavare för information och godkännande!

Följande information skickas till dig som är vårdnadshavare för din son/dotter som går på gymnasiet och fått extra pedagogisk insats via hörselteamets pedagoger, Anita Richmond och Ulla Rikardson, vid Lunds skolors resurscentrum.

Hörselteamet är en kommunal stödfunktion i skolan för elever som har olika typer och grader av hörselnedsättningar. Under den närmaste tiden kommer det hörselpedagogiska stödet att utvärderas. Utvärderingen kommer att genomföras via bifogad enkät och är riktad till gymnasieelever.

Utvärderingen sker inom ramen för en magisteruppsats i ämnet pedagogik vid Lunds Universitet samt inom verksamhetens årliga kvalitetsredovisning. Ansvarig är hörselpedagog Anita Richmond vid Lunds skolors resurscentrum. Fil.dr Glen Helmstad är handledare vid Sociologiska institutionen, avdelningen för pedagogik vid Lunds Universitet.

Det är frivilligt för eleverna att delta, men det är betydelsefullt för undersökningens kvalitet och resultat att så många som möjligt besvarar den.

Enkäten besvaras anonymt och skickas tillbaka i det frankerade svarskuvertet så fort som möjligt dock senast den 15 januari. En påminnelse skickas ut till samtliga efter två veckor. Enkätsvaren behandlas konfidentiellt.

Jag ber er härmed, givet att ni godkänner, att låta er son/dotter fylla i och sända tillbaka enkäten till Lunds skolors resurscentrum.

Har du/ni ytterligare frågor kontakta gärna någon av oss:

Anita Richmond
Hörselpedagog
E-post: anita.richmond@lund.se
Tel: 0702-140338

Glen Helmstad
F.D., Universitetslektor
E-post: glen.helmstad@soc.lu.se
Tel: 046-2228719

Lunds skolors resurscentrum
Lunds kommun
Box 41
221 00 LUND

Sociologiska Institutionen/Pedagogik
Lunds Universitet
Box 114
221 00 LUND

2. Utvärderingsenkäten

UTVÄRDERING / Hörselteamet i Lund

2010-01-12

Hörselteamet är en kommunal stödresurs för elever med olika typer och grader av hörselnedsättningar samt deras hemskolor. Under den närmaste tiden kommer det hörselpedagogiska stödet att utvärderas. Utvärderingen kommer att genomföras via denna enkät och sker inom ramen för en magisteruppsats i ämnet pedagogik vid Lunds Universitet samt inom verksamhetens årliga kvalitetsredovisning.

Ansvarig är hörselpedagog Anita Richmond vid Lunds skolors resurscentrum. Handledare är fil.dr. Glen Helmstad vid Sociologiska institutionen, avdelningen för pedagogik vid Lunds Universitet.

Det är frivilligt att delta, men det är **betydelsefullt för undersökningens kvalitet och resultat att så många som möjligt besvarar enkäten.**

Enkäten besvaras anonymt och skickas tillbaka i det medföljande frankerade svarskuvertet så fort som möjligt, dock senast den 20 januari 2010. Enkätsvaren behandlas konfidentiellt. En påminnelse skickas ut till samtliga efter två veckor.

Instruktioner: Enkäten består av tre informationsuppgifter och därefter 24 frågor som skall besvaras av alla. Fråga nummer 25 till och med 27 besvaras endast av dem som har *ordinerats* dvs. fått en hörapparat utskrivnen någon gång under sitt liv vare sig den används eller inte. Enkäten avslutas med en fråga som skall besvaras av alla igen. Svara genom att kryssa i lämplig ruta. Har du svårt att välja ”rätt” ruta, så kryssa där det är närmast ditt alternativ. Ibland behöver du kanske generalisera. Observera att du ibland kan kryssa i mer än ett alternativ!

Förklaring: År F står för förskoleklass. År F-3 är det som många fortfarande kallar för lågstadiet, år 4-5/6 är mellanstadiet och 6/7-9 är högstadiet. Begreppet *hörseltekniskt kommunikationsmedel* innebär att den som talar använder en sändare (mikrofon) och lyssnaren en mottagare av något slag

-
- Jag är
    - Kvinna
    - Man

  - Jag har någon gång under min skoltid blivit ordinerad (dvs fått utskrivet via läkare eller annan) en hörapparat.
    - Ja
    - Nej

  - Min första kontakt med en hörselpedagog.
    - År F-3
    - År 4-5/6
    - År 6/7-9
    - Gymnasiet
-

Följande frågor skall besvaras av alla och gäller hela skoltiden fram tills idag. De första sex frågorna berör enbart hörselpedagogen och de följande sex din skoltid fram till och med nu.

1. Hur ofta har du haft/har kontakt med din hörselpedagog?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
Nästan varje vecka	☐	☐	☐	☐
Varje månad	☐	☐	☐	☐
En gång per termin	☐	☐	☐	☐
En gång per år	☐	☐	☐	☐
När jag behövt/ringt	☐	☐	☐	☐
Aldrig	☐	☐	☐	☐

Om du svarat *aldrig* – försök förklara varför: .....

.....

2. Är/var insatsen från hörselpedagogen tillräcklig för att du skulle få en bra hörandemiljö i skolan?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
Ja, tillräcklig	☐	☐	☐	☐
Nej, inte tillräcklig	☐	☐	☐	☐

3. Hur anser du att du blivit/blir bemött av hörselpedagogen?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
Mycket bra	☐	☐	☐	☐
Bra	☐	☐	☐	☐
Mindre bra	☐	☐	☐	☐
Inte alls bra	☐	☐	☐	☐

4. Hade/har du via hörselpedagogen möjlighet att träffa andra elever/ungdomar med hörselnedsättning?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
Ja, tillräckligt	☐	☐	☐	☐
Nej, inte tillräckligt	☐	☐	☐	☐
Inget behov	☐	☐	☐	☐

5. I hur hög grad anser du att du fått/får stöd eller hjälp av din hörselpedagog?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
I mycket hög grad	☐	☐	☐	☐
I hög grad	☐	☐	☐	☐
En del	☐	☐	☐	☐
Mycket lite	☐	☐	☐	☐
Inte alls	☐	☐	☐	☐

6. Har du fått den typ av stöd du har efterfrågat av din hörselpedagog?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
I mycket hög grad	☐	☐	☐	☐
I hög grad	☐	☐	☐	☐
En del	☐	☐	☐	☐
Mycket lite	☐	☐	☐	☐
Inte alls	☐	☐	☐	☐

Om du svarat *inte alls*, försök förklara: .....

.....

7. Anser du att arbetet under lektionerna försvårats/försvåras på grund av din hörselnedsättning?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
I mycket hög grad	☐	☐	☐	☐
I hög grad	☐	☐	☐	☐
En del	☐	☐	☐	☐
Mycket lite	☐	☐	☐	☐
Inte alls	☐	☐	☐	☐

8. Hur anser du att dina lärares (genomsnittligt) kunskaper har varit/är om din hörselnedsättning?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
Mycket bra	☐	☐	☐	☐
Bra	☐	☐	☐	☐
Inte så bra	☐	☐	☐	☐
Inte alls bra	☐	☐	☐	☐

9. Hur anser du att dina lärare har bemött/bemöter dig?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
Mycket bra	☐	☐	☐	☐
Bra	☐	☐	☐	☐
Inte så bra	☐	☐	☐	☐
Inte alls bra	☐	☐	☐	☐

10. Hur anser du att dina lärare har anpassat/anpassar sin undervisning till dina behov?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
I mycket hög grad	☐	☐	☐	☐
I hög grad	☐	☐	☐	☐
En del	☐	☐	☐	☐
Mycket lite	☐	☐	☐	☐
Inte alls	☐	☐	☐	☐

11. Hur anser du att dina lärare har anpassat/anpassar val av lektionslokal till dina behov?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
I mycket hög grad	☐	☐	☐	☐
I hög grad	☐	☐	☐	☐
En del	☐	☐	☐	☐
Mycket lite	☐	☐	☐	☐
Inte alls	☐	☐	☐	☐

12. Forskning visar att ju högre störnivå (tex bakgrundsljud som samtal/prat, stolskrap, fläktljud mm) desto mer försvåras möjligheten att uppfatta och förstå. Hur anser du att störnivån generellt sett har varit/är under lektionstid?

	år F-3	år 4-5/6	år 6/7-9	Gymnasiet
Mycket besvärande	☐	☐	☐	☐
Ganska besvärande	☐	☐	☐	☐
Ibland besvärande	☐	☐	☐	☐
Inte besvärande	☐	☐	☐	☐
Obefintlig	☐	☐	☐	☐

Följande frågor berör endast din nuvarande skola dvs gymnasiet.

13. Vilka av följande personer informerade din skola om din hörselnedsättning och vad som är viktigt för dem att tänka på? (Flera alternativ kan kryssas i.)

☐ Tidigare lärare	☐ Jag själv
☐ Specialläraren/specialpedagogen	☐ Mina föräldrar
☐ Hörselpedagogen	☐ Rektorn
☐ Ingen alls	☐ Någon annan, nämligen .....
☐ Någon från elevvården tex skolsköterska, kurator, skolpsykolog, skolläkare eller liknande	

14. Hur bra anser du att dina kunskaper om din egen hörselnedsättning är?

- Mycket bra
- Ganska bra
- Inte så bra
- Inte alls bra

15. Hur bra känner du till riskerna med starka ljudvolymmer?

- Mycket bra
- Ganska bra
- Inte så bra
- Inte alls bra

16. Hur bra känner du till hur man kan skydda sig mot starka ljudvolymmer?

- Mycket bra
- Ganska bra
- Inte så bra
- Inte alls bra

17. Vågar du berätta för lärarna om vilken anpassning av själva undervisningen du behöver?

- Alltid
- Oftast
- Inte så ofta
- Aldrig

18. Hur bra anser du att du vet vad uttrycket ”god akustik” eller ”goda akustiska förhållanden” betyder?

- Mycket bra
- Ganska bra
- Inte så bra
- Inte alls bra

19. Vågar du berätta för lärare eller rektor vilken anpassning av lokaler som behövs för att du skall ha en bra inläringssituation?

Lärare	Rektor
☐ Alltid	☐ Alltid
☐ Oftast	☐ Oftast
☐ Inte så ofta	☐ Inte så ofta
☐ Aldrig	☐ Aldrig

20. Hur bra upplever du, generellt, att du hör och uppfattar dina lärare och klasskamrater under lektioner?

Läraren	Klasskamraterna
☐ Mycket bra	☐ Mycket bra
☐ Ganska bra	☐ Ganska bra
☐ Mindre bra	☐ Mindre bra
☐ Inte alls bra	☐ Inte alls bra

21. Anser du att ni har tillräckligt många samtal på skolan för att följa upp din situation gällande hörselnedsättningen?

- Ja, tillräckligt
- Nej, inte tillräckligt

22. Finns det lokaler/platser i din skola där du har svårare att följa med i samtal med fler än en person? (Flera alternativ kan kryssas i.)

☐ Teoretiska undervisningslokaler	☐ Matsal
☐ Korridor	☐ Idrottssal/Idrottshall
☐ Trapphus	☐ Datasal
☐ Uppehållsrum / Café	☐ Expeditioner
☐ Bibliotek	☐ Utomhus
☐ Aula	☐ Musiksal
☐ Annan, nämligen.....	

23. Är det någon typ av stöd i skolan som du saknar och vill ha eller ha mer av? (Flera alternativ kan kryssas i. Skriv på baksidan om du behöver mer plats.)

- Stöd från hörselpedagog, t.ex. ....
- Stöd från lärare, t.ex. ....
- Stöd från klasskamrater, t.ex. ....
- Stöd från Specialpedagogiska skolmyndigheten, t.ex. ....
- Stöd från Syn-, hörsel- och dövenheten, t.ex. ....

- Stöd via en assistent, t.ex. ....
- Stöd från rektor, t.ex. ....
- Stöd från elevrådet, t.ex. ....
- Stöd med lektionsanteckningar, för att .....
- Stöd i svenskämnet, t.ex. ....
- Stöd i matematik, t.ex. ....
- Stöd i engelska, t.ex. ....
- Stöd i annat ämne, t.ex. ....

- Stöd i form av tecken till talad svenska (TSS, TAKK) .....
- Stöd i form av teckenspråk (dövas teckenspråk) .....
- Jag behöver inget stöd.....

24. Vad fick du i slutbetyg år 9 och det senaste betyget på gymnasiet i följande ämnen?

	År 9				Gymnasiet			
	Inget	G	VG	MVG	IG	G	VG	MVG
Svenska	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Engelska	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Matematik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Om du inte har blivit ordinerad en hörapparat så hoppar du framåt till fråga nummer 28.

Följande tre frågor besvaras endast av dig som har blivit ordinerad hörapparat.

25. Hur ofta använder du din hörapparat i skolan?

- Alltid
- Oftast
- Inte så ofta
- Aldrig

Om du svarat *inte så ofta* eller *aldrig*, förklara gärna varför .....

26. Har du tillgång till ett hörseltekniskt kommunikationsmedel, tex en fast slinga eller ett trådlöst FM-system eller liknande?

- Ja
- Nej

Följande två frågor besvaras endast om du svarat Ja på ovanstående fråga.

- Hur ofta använder du det under lektionstid?

- Alltid

- Oftast
- Inte så ofta
- Aldrig, förklara gärna varför .....

▪ Vem söker du hjälp av om tekniken ”krånglar”? (Flera alternativ kan kryssas i.)

☐ Mig själv	☐ Hörselpedagogen
☐ Mina föräldrar	☐ Min lärare
☐ Hörselvårdsingenjören	☐ Annan t.ex. ....

27. Är det något som du tycker du vill lägga till när det gäller hörseltekniska kommunikationsmedel? (Om du behöver mer plats kan du skriva på baksidan av enkäten)

.....

.....

.....

.....

Följande fråga besvaras av alla.

---

28. Är det något du vill tillägga utifrån din skolsituation? (Om du behöver mer plats kan du fortsätta skriva på baksidan.)

.....

.....

.....

Tack för din medverkan!

Anita Richmond

Hörselpedagog

Tel: 046-3599601

E-post: anita.richmond@lund.se

Enkäten skickas tillbaka i det bifogade frankerade svarskuvertet till:

Enkätsvar
Lunds skolors resurscentrum
Box 41
221 00 Lund

3. Påminnelsebrevet

2010-02-01

Påminnelse om utvärderingsenkäten från Hörselteamet i Lund !

Hej!

Jag vill härmed påminna om att fylla i enkäten och skicka tillbaka den i det bifogade svarskuvertet. Om det redan är gjort, kan du/ni bortse från denna påminnelse och jag tackar för deltagandet.

Det är frivilligt att delta, men det är betydelsefullt för undersökningens kvalitet och resultat att så många som möjligt besvarar den. Just nu är det få som har svarat därför skickar jag ut enkäten på nytt för omgående retur.

OBS! Ni som redan svarat och skickat in skall inte fylla i den igen utan bortse från detta utskick!

Har du/ni ytterligare frågor kontakta gärna någon av oss:

Anita Richmond
Hörselfrågepedagog
E-post: anita.richmond@lund.se
Tel: 0702-140338

Glen Helmstad
F. D., Universitetslektor
E-post: glen.helmstad@soc.lu.se
Tel: 046-2228719

Lunds skolors resurscentrum
Lunds kommun
Box 41
221 00 LUND

Sociologiska Institutionen/Pedagogik
Lunds Universitet
Box 114
221 00 LUND

4. Deltagarna

Tabell 1: Respondenternas kön, första hörselpedagogkontakt, betyg och användning av hörapparat och hörseltekniska kommunikationsmedel i skolan

Elev	Kön	Grupp	Använder hörapparat i gymnasiet	Tillgång till hörseltekniskt kommunikationsmedel i gymnasiet	Använder hörseltekniskt kommunikationsmedel i gymnasiet	Hörselpedagogkontakt från	Betyg Svenska		Betyg Engelska		Betyg Matematik	
							År 9	Senaste Gymn.	År 9	Senaste Gymn.	År 9	Senaste Gymn.
	Kvinna/ Man	H= hörapparat K= Kontroll	Alltid/Oftast/Inte så ofta/Aldrig/ io= inte ordinerad	Ja/Nej/io= inte ordinerad	Alltid/Oftast/Inte så ofta/Aldrig/ io= inte ordinerad	År	Inget/IG, G, VG, MVG		Inget/IG, G, VG, MVG		Inget/IG, G, VG, MVG	
1	Man	H	Alltid	Ja	Oftast	6/7 - 9	G	VG	VG	VG	G	G
2	Kvinna	H	Alltid	Ja	Alltid	Gymn	VG	VG	VG	G	VG	G
3	Kvinna	H	Alltid	Ja	Aldrig	F - 3	VG	G	VG	VG	VG	VG
4	Kvinna	H	Oftast	Ja	Aldrig	F - 3	VG	VG	G	VG	G	G
5	Kvinna	H	-	-	-	F - 3	MVG	MVG	MVG	MVG	VG	VG
6	Man	H	Aldrig	Nej	Aldrig	F - 3	Inget	-	Inget	-	G	-
7	Kvinna	K	io	io	io	4 - 5/6	MVG	MVG	MVG	MVG	MVG	MVG
8	Man	K	io	io	io	F - 3	VG	MVG	VG	MVG	G	G
9	Man	K	io	io	io	F - 3	G	G	G	VG	G	G
10	Man	K	io	io	io	Gymn	VG	VG	VG	VG	VG	G
11	Man	K	io	io	io	F - 3	G	-	G	-	G	-
12	Man	K	io	io	io	6/7 - 9	MVG	MVG	MVG	MVG	MVG	MVG
13	Man	K	io	io	io	F - 3	G	-	VG	-	G	-
14	Man	K	io	io	io	F - 3	VG	-	VG	-	G	-
	K = 5 M = 9	H = 6 K = 8	Alltid = 3 Oftast = 1 Inte så ofta = 0 Aldrig = 1 Inget svar = 1 io = 8	Ja = 4 Nej = 1 Inget svar = 1 io = 8	Alltid = 1 Oftast = 1 Inte så ofta = 0 Aldrig = 3 Inget svar = 1 io = 8	F-3 = 9 4-5/6 = 1 6/7-9 = 2 Gymn = 2	Inget/IG = 1 / 0 G = 4 / 2 VG = 6 / 4 MVG = 3 / 4 Inget svar = 0 / 4	Inget/IG = 1 / 0 G = 3 / 1 VG = 7 / 5 MVG = 3 / 4 Inget svar = 0 / 4	Inget/IG = 0 / 0 G = 8 / 6 VG = 4 / 2 MVG = 2 / 2 Inget svar = 0 / 4			
Totalt	14	14	14	14	14	14	14		14		14	

